

خوشه‌ویستی خوشه‌ویستان

پیغمبره‌رمان له روانگه‌ی قورئانی پیروزدا

منتدی اقرأ الثقافي

دکتور بکر سید غریب به‌رنجی

www.iqra.ahlamontada.com

لتحميل كتب متنوعة راجع: «مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي»

يُؤَمِّدُ أَهْلَ الدِّينِ حُزْنَهَا كَتَيْبَ سَهْرَانِي: «مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي»

پدای دانلود کتابهای مختلف مراجعه: (منتدی اقرا الثقافی)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتب (كوردی , عربي , فارسي)

منتدى اقرأ الثقافي

-----

www.igra.ahlamontada.com

خۆشەويستی خۆشەويستان

پېغەمبەرمان

لەروانگەي قورئانی پیرۆزدا

نووسینی :

دکتۆر بکر سید غریب بەرزنجی

لەبلاوگراوەکانی مەکتەبی تەنفیزی
یەکییتی زانایانی ئاینی ئیسلامی کوردستان
زنچیرە (٢٠)

پەر بەدل سوپاسی و پێزانینی خۆم ئاراستە ی مەکتەبی تەنفیزی
یەکییتی زانایانی ئاینی ئیسلامی کوردستان دەکەم بەتایبەتی بەرێز
مەلا عبدالله مەلا سەعید گرتکی سەرۆکی یەکییتی زانایانی ئاینی کە
نەڕکی بەچاپ گەیانندی ئەم نووسینەیان خستە ئەستۆی خۆیان...
هیوادارم ھەر پایەدارو تەمەن درێژ بێ.

دکتۆر بکر سید غریب بەرزنجی

* خوشەویستی خوشەویستان

بێغەمبەرمان لە روانگە ی قورئانی پیرۆزدا

نووسینی: دکتۆر بکر سید غریب بەرزنجی

* بەرگ و دیزاین: کۆمپیوتەری دەریا

* نۆرە ی چاپ: دوویم ٢٠١٢

* چاپی یەکەم ٢٧٠٧ ک/ ١٤٢٨ ک/ ٢٠٠٧ ز

* تیراژ: ١٠٠٠ دانە

* چاپ: چاپخانە ی ماردین

((وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْنَاكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا أَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ (٨١) فَمَنْ تَوَلَّى بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ (٨٢) أَفَعَيِّرَ دِينَ اللَّهِ يَبْغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ))^(١)

به ذکر و فیکری شیمه‌ی موصطه‌فا وهقتت موصه‌ففا که

که باسی نه‌و صه‌فا به‌خشه، طه رهب خیزه، دور نه‌فشانه^(٢)

خوشه‌ویستی هه‌موومانه محمد

رابه‌ری هه‌ردوو ژیا‌نه محمد

هه‌موو بلین: هه‌زاره‌ها صه‌لات

له محمد، له یاران‌ی هه‌موو کات^(٣)

1- ال عمران: ٨١-٨٢.

2- بروانه: دیوانی محوی (قصیده‌ی نور): ٤٢٦.

3- نامه‌یه‌کی کراوه، سید بکر به‌رزنجی، ١٤٢٧ک، ده‌ست نورس.

پيشكهشه بهو خوشك و برايهم ئەگەر راست بووم دوعاى
چاكەم بۆ دەكات، ئەگەر هەلەش بووم ئاگادارم دەكاتەوہ لە
هەلەكانم.

پيشكهشه به گيانى پاكى باوكم (سيد غريبى سىتاقان
غەزايى بهرنجى) كە يەكەم كەس بوو فيرى كردم كە ئايىنى
ئىسلام تەواو كەرى ژيانە!

پیشه‌کی دووهم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به‌ناوی خوای گه‌وره و میهره‌بان

سو پاس بۆ خوای گه‌وره بیّت، درودی خوای گه‌وره له‌سه‌ر گیانی پاکی
پیغهمبه‌رمان و پیغهمبه‌ران بیّت و خوای گه‌وره له‌یار و شوینکه‌و توانی پیغهمبه‌رمان
(ﷺ) ببوریّت و پاداشتیان به‌به‌هشتی به‌رین بداته‌وه.

سو پاس بۆ خوای گه‌وره که توانیمان چاپی دووهم بلأو بکه‌ینه‌وه.

به‌پاستی هه‌رده‌م چاپی دووهم له‌لایه‌ن نووسه‌ر گرنگیه‌کی ته‌واوی هه‌یه له
چهند لایه‌نه‌وه، وه‌کو چاره‌سه‌ری ئه‌وه‌له‌و له‌بیرچوانه‌ی که له‌چاپی رابردو
رویدا‌بو، وه‌ سوود وه‌رگرتن له‌و تیبینی و سه‌رنجانه‌ی که بۆی ره‌وانه‌ ده‌کریت
دوای بلأو بوونه‌وه‌ی نووسینه‌که، بۆیه چاپی دووهم له‌لایه‌نی خودی نووسه‌ر به‌لای
منه‌وه زۆر جیا‌یه له‌چاپی دووهم له‌دوای ئه‌و بکریّت جا هه‌ر چ نووسه‌ریک بیکات!
ئه‌وه‌ی پێویسته له‌م گۆشه‌یه پێتانی رابگه‌ینم، نه‌مویست له‌م چاپه‌دا باب‌ه‌تی
تر پتر بکه‌م بۆ ئه‌م چاپه به‌لکو نووسینه‌کانم وه‌کو خۆی ریکخست و ته‌نیا چهند
گۆرانه‌کاری هونه‌ری و زمانه‌وانیم کردو چهند لایه‌نی راه‌م ده‌سکاری کرد، تا
نووسینه‌یکی تر خوای گه‌وره یاریده‌ده‌رمان بیّت و هه‌موو کاتمان خزمه‌تی ئه‌م
نایینه پاکه بیّت.

دکتۆر سید بکر به‌رزنجی

١٤٣٣هـ

هه‌ولێر / مزگه‌وتی اعجاز

پیشه‌کی یه‌که‌م

به‌ناوی خوای گه‌وره و میهره‌بان

سو‌پاس بۆ خوای گه‌وره بی‌ت
دروودی خوا له‌سه‌ر گیانی پیغه‌مبه‌رمان و گشت پیغه‌مبه‌ران بی‌ت.
خوای گه‌وره له یارو شوینکه‌وتووانی پیغه‌مبه‌رمان و گشت پیغه‌مبه‌ران (ﷺ)
ببوریت و پاداشتیان به به‌ه‌شت بداته‌وه.
داواکارین که خوای گه‌وره یارمه‌تیمان بدات، تاوه‌کو هه‌موو پیت و وشه‌یه‌که‌مان
هه‌موو تواناو خه‌باتیکمان
هه‌موو بزاف و وه‌ستانیکمان
هه‌موو ره‌فتار و گوشتاریکمان
هه‌موو بۆچوون و هه‌لو‌یستیکمان
هه‌موو پیکه‌ه‌یین و دابری‌نیکمان
له‌پیناوی ره‌زانه‌ندی خوای گه‌وره بی‌ت.
(إن شاء الله) ره‌زانه‌ندی خوای گه‌وره تاکه سه‌رمایه‌ی هه‌ردوو ژیا‌نمانه.
داواکارین نه‌ی خوای گه‌وره وه‌لاممان بده‌وه، وه‌لاممان بده‌وه، وه‌لاممان
بده‌وه.

خوشک و براکانه.. نه‌ی هاو‌ی‌یرو هاوسه‌نگه‌رانم
نه‌ی نه‌وانه‌ی شه‌و ده‌خه‌نه سه‌ر رۆژ له‌پیناوی بلا‌وکردنه‌وه و راگه‌یان‌دنی نه‌م
نایینه پیرۆزه.

ئە‌ی ئە‌وانە‌ی گە‌یی‌نە ئە‌م ئاستە‌ کە‌ بتوانن دی‌وارێ‌ زانی‌ن لا‌بدە‌ن و بگە‌نە ئە‌م راستییە‌ کە‌ تە‌نیا ئایینی نی‌سلا‌مە ئادە‌میزاد دە‌گە‌یی‌ننێ‌ته با‌وه‌شی کامە‌رانی و شادی له هە‌ردوو ژیان!

ئە‌ی ئە‌وانە‌ی با‌لۆ‌ره‌ی بی‌با‌وه‌رێ‌ن نە‌یان‌توانی سە‌لتان بکاتە‌وه‌ و له‌ راستە‌ رێ‌گای ژیان لاتان بدات.

ئە‌ی ئە‌وانە‌ی زانست و ژیری‌تان کردۆ‌ته زە‌مینە‌ی گشت بزا‌فی‌کتان.

سو‌پاس بۆ‌ خ‌وای گە‌وره جارێ‌کی تری‌ش پێ‌ک‌گە‌یشتینە‌وه.

سو‌پاس بۆ‌ خ‌وای گە‌وره جارێ‌کی تری‌ش له‌ پێ‌نا‌وی خ‌زمە‌تی ئە‌م ئایینە‌ پیرۆ‌زه ئە‌م گە‌له پارچه‌ پارچه‌ کرا‌وه و رە‌نج‌دە‌ره پێ‌ک‌گە‌یشتینە‌وه.

دا‌وا‌کارم کە‌ خ‌وای گە‌وره (ان شاء الله) بۆ‌ کاری چاک‌ و ته‌ی‌ چاک، به‌‌هێ‌زو سه‌رکە‌ و تو‌رومان بکات، سه‌قام‌گێ‌رو به‌‌رده‌واممان بکات. دامە‌زرا‌و هە‌ستیارمان بکات، خا‌وه‌ن هە‌ل‌وێ‌ست و نه‌ترسمان بکات، چونکە‌ خ‌زمە‌تی گە‌لێ‌کی مو‌س‌لما‌نی چه‌وسا‌وه‌ پارچه‌ کرا‌وی وه‌کو گە‌لی کور‌دی مو‌س‌لما‌ن به‌‌تایبه‌تی وه‌کو گە‌لانی مو‌س‌لما‌نان به‌‌گشتی، له‌ په‌یامی ئایینە‌ پیرۆ‌زه‌که‌مان، به‌‌نا‌وه‌ندی خوا‌په‌رستی ده‌ژمی‌ردری‌ت و خ‌وای گە‌وره‌ش مژ‌ده‌ و په‌یامی ها‌وکاری و پش‌گیری ئە‌م خە‌باتە‌ی دا‌وه:

(وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ)^(١)

زانایان ده‌فه‌رموون، نا‌وه‌ڕۆ‌کی ئایین زانی‌نە‌ به‌‌ سێ‌ خال:
یه‌که‌م: زانست هە‌بی‌ت له‌ باره‌ی خ‌وای گە‌وره.

دووه‌م: زانست هه‌بێت له‌باره‌ی پيغه‌مبه‌رمان (ﷺ).

سێهه‌م: زانست هه‌بێت له‌باره‌ی ئايينه‌که‌ت.

ئهم سێ خاله سه‌رجه‌مسهره ئايینی اسلامه.

له‌ژێر رۆشنایی ئهم کلاروژژنانه‌دا بپيارمدا له‌م پێك گه‌ينه‌دا به‌یه‌که‌وه له‌گه‌ڵ پيغه‌مبه‌رمان بمينيینه‌وه (ﷺ).

ديارخستنی خۆشه‌ويستی محمدا پله‌ی خۆشه‌ويستی محمدا (ﷺ) دیارده‌ نییه‌و به‌س به‌لکو بنه‌ماو راستیه‌که هه‌ر هه‌موومان ده‌بێت له‌نزیکه‌وه هه‌ستی پێیکه‌ین و له‌نزیکه‌وه‌ش ریزی لێنێین و به‌توندی بیگیرین ئه‌گه‌ر هه‌ست به‌ويست و ئاواتی گه‌له‌که‌مان ده‌که‌ین!

((لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ وَتُسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا))^(١).

ئهم نامیله‌که‌یه‌م ناو نا خۆشه‌ويستی (ﷺ) ئه‌و خۆشه‌ويستانه‌م که خزمه‌تی گه‌ل و خاکه‌که‌م ده‌که‌ن و هه‌رده‌م به‌ په‌یامی خۆی گه‌وره‌ ده‌ژن.

چه‌ند جار دووباره‌و ده‌باره‌م کردۆته‌وه له‌ ٤٠ سالی رابردو له‌وتارو نووسینه‌کانم، ئه‌گه‌ر هه‌ر که‌سێک دژی ئايینی ئیسلام بوو ئه‌وه دژی به‌رژه‌وه‌ندی گه‌له‌که‌یه‌تی به‌گشتی و دژی به‌رژه‌وه‌ندی خۆیه‌تی به‌تایبه‌تی! (ﷺ).

وه به‌پێچه‌وانه‌شوه به‌پێچه‌وانه‌یه‌، هه‌ر که‌سێکت دیت هه‌رچه‌ند خۆی وای بنوێنیت (وه‌کو ده‌لێن هه‌ر چ شێوه -باک گراوند-ی بۆ خۆی رازاندبێته‌وه چ به‌گوفتار یا به‌شێوه) گوايه دلسۆزو پێشمه‌رگه‌ی گه‌له‌که‌یه‌تی و گوايه پاسه‌وانی خاله

گه رمه کانه، نه گهر دژی ئایینی ئیسلام بوو و دوور بوو له په یامی خوای گه وره و پيغه مبه رمان (ﷺ) نه وه به بێ دوو دلی دژی به رژه وه ندی گه له که یه تی و هه رده م دووره له سوودی خۆی.

بۆیه له م گۆشه یه دا بۆ نه وه ی که جێی په نجه ی خۆمان بکه ی نه وه له خزمه تی گه لی کوردی پارچه پارچه کراو خزمه تی جیهانی خواناسانی تاوان لیکراو و گه مارۆدراو به پلانو پیلانی بێباوه پان، ئه م نامیلکه یه ده که مه دیاری بۆ نه وه ی منیش وه کو برا خاوه ن باوه په کانم بتوانم خزمه تی ئه م پيغه مبه ره (ﷺ) بکه م، به و نیازه ی که خزمه تی پيغه مبه رمان و ئایین و خزمه تی گه له که مانه و خوای گه وره ش (ان شاء الله) هاوکاریمان ده کات بۆ ئه م کاره دیاری کراوه .

((إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ (٥١) يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعَذِرَتُهُمْ وَلَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ))^(١).

دکتۆر سید بکر بهرزنجی

هه ولییر مزگه وتی اعجاز

ز ١٤٣٢

تابلۆی یه‌که‌م

مه‌به‌ست له خواپه‌رستن

خزمه‌تی گه‌ل و خاك نه‌گه‌ر به‌وردی شیبکرتته‌وه شه‌وه له‌دوو خاله‌ی خۆی ده‌بینیتته‌وه،

یه‌که‌م: ریزگرتنی شه‌وه و یسته‌پاکانه‌ی که‌گه‌ل ده‌یه‌وێت.

دووه‌م: رینمایی کردنی گه‌ل بۆ ویستی پاکترو هیوای گه‌شترو ئاسۆی فراوانتر. ئیتیر هه‌ر هه‌موو ئاواتمان له‌م چوارچێوه‌یه‌دا خۆیان خرده‌که‌نه‌وه، ویستی پاکتی گه‌ل و هاندانی گه‌ل بۆ رێبازی ریکی ژیان.

بۆیه‌ پێویسته‌ که‌ هه‌موو توانایه‌کی به‌رجه‌سته‌ و نابهرجه‌سته‌ وه‌کو (جولان و دامیتان و به‌ره‌م و سه‌ربازی و کارگیرێ و داد و خۆیندن و...) له‌م دوو خاله‌دا خۆیان بپیننه‌وه.

نه‌گه‌ر به‌وردی و قوولی سه‌یری ناوه‌پۆکی ئایینی ئیسلام بکه‌ین ده‌بینین، هاتنی هه‌ر هه‌موو ئایینه‌کانی ئاسمانیش ته‌نیا بۆ راپه‌راندنی شه‌وه‌ دوو خاله‌ هاتوون، که‌ کامه‌رانی له‌ دای ئاده‌میزادا دروست بکه‌ن و په‌ژاره‌ و گنده‌لی و قه‌یرانی رێبازی ژیا‌نی لابده‌ن، وه‌هه‌روه‌ها ئایینی ئیسلام روونی کردۆته‌وه‌ که‌ شادی ئاده‌میزاد مه‌به‌سته‌ (الغایه‌) و به‌س، ئیتیر هه‌ر هه‌موو شیوه‌کانی خواپه‌رستی هۆکاره‌ (الوسيلة) بۆ گه‌یین به‌م ئاواته‌ی که‌ شادی ئاده‌میزاده‌.

* * * * *

ئا ئه‌م هه‌موو ویستو هیوایه له‌ئایینمان ناوئراوه به (العبادة) واته به‌ندایه‌تی
 شه‌و خوایه گه‌وره‌یه‌ی که ئه‌م برپاره‌ی داوه وه راپه‌راندنی ئه‌م برپاره‌ش
 له‌چوارچینه‌ی له‌خواترسان (التقوا) دارێژراوه، شه‌و که‌سانه‌ی خاوه‌نی ئه‌م
 هه‌لۆیسته‌ن شه‌وه ئاشتیخوازان (المسلمون که له‌وشه‌ی السلام وه‌رگیراوه)
 وه‌هه‌روه‌ها خاوه‌ن باوه‌رین، که بنچینه‌ی باوه‌ری واته ئاسییش پارێزان (الایمان له
 وشه‌ی الامن وه‌رگیراوه)، واته شه‌و ئاده‌میزاده کراوه:

((إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ))^(۱)

بۆ شه‌وه‌ی ئه‌م کارانه بکات، ئا شه‌وه کاره‌کانیه‌تی، وردی ئایینمان له‌وه‌دایه که
 ئه‌م هه‌موو ویستو هیوایه به‌خواپه‌رستی (العبادة) داده‌نیت ته‌گه‌ر پارێزه‌ری شه‌و
 ویست و هیوايانه بیئت (التقوا) که به به‌رژه‌وه‌ندی گه‌ل کوتایی دیت (المعروف یا
 الصالحات)، خو ته‌گه‌ر به‌ره‌هه‌ستی شه‌و ویستو هیوايانه بکات که به‌پێچه‌وه‌انه‌ی
 به‌رژه‌وه‌ندی گه‌له‌که‌یه‌تی شه‌وه به (المنکر یا السیئات) ده‌زانیت.

وه‌کو به‌لگه نه‌ویسته که هه‌رده‌م ئایینمان تاکه هیزیکێ (الصمام الامان) بۆ
 پاراستن و داھێنان و رێکخستنی سوودی ئاده‌میزاد!

((وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ
 عَلَى كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا))^(۲)

به‌لکو بوونه‌وه به هه‌موو پێکهاته‌کانیه‌وه بۆ به‌رژه‌وه‌ندی و خوشی ئاده‌میزاد
 دروست کراوه:

1- النوبة: ۱۱۱.

2- الاسراء: ۷۰.

((اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ (٣٢) وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ (٣٣) وَأَتَاكُمْ مِنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ^(١))).

هه‌ر بۆیه‌ش هه‌چ ئاده‌میزاد نه‌ماوه له‌م به‌زه‌یی و چاکه‌ دوورخراپیته‌وه:

((وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ^(٢))).

واته: خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: (به‌زه‌یی من و چاکه‌ من و رۆزی من، هه‌ره‌موو شتیکی گرتوته‌وه چ گیان له‌به‌ر بیته‌ چ بی گیان نه‌وه که‌وتوته‌ ژیر چاکه‌کانم).

وه‌هه‌روه‌ها هه‌چ ئاده‌میزادیک نیه‌ که‌ له‌ناوه‌پۆکی ژیان ناگادار نه‌کراپیته‌وه که‌ خواپه‌رستی و راپه‌راندنی یاسای خوای گه‌وره‌یه:

((إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ^(٣))).

خواپه‌رستیش واته‌ دابین کردنی به‌ژده‌وه‌ندی ئاده‌میزاد و دوور که‌وتنه‌وه‌ له‌و شتانه‌ی که‌ قه‌یران و گه‌روگرفت و زیانی (الضرر) پێده‌گه‌ینن.

((وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا لِتُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ^(٤))).

1- ابراهیم: ٣٢-٣٤.

2- الاعراف: ١٥٦.

3- الفاطر: ٢٤.

4- النحل: ٦٤.

له‌م کلاو روژنانه‌دا ئه‌وه‌ی گرنگو مه‌به‌سته نه‌ته‌وه‌که‌م، نه‌ته‌وه‌ی کورد، که به‌ر له ۱۴۰۰ سال به‌ويست و ئاره‌زووی خۆی و به‌دلسۆزیه‌کی بێ سنوور له ۹۵٪ی ئایینی ئیسلامی کردۆته‌ رێبازی ژيان (الشريعة) و محمدی داناوه به‌خۆشه‌ويستی (ﷺ) خۆی!

ئه‌وه‌ش ده‌گه‌پتیه‌وه به‌و بونی بابه‌تیکی پر له‌زانستی ژیری له‌ئایینماندا وه‌هه‌روه‌ها بیرى کراوه‌ی نه‌ته‌وه‌ی کورد.

((أَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسَاكِينِهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي النُّهَى))^(۱)
((يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُوا الْأَلْبَابِ))^(۲)

دیمانێکی به‌لگه نه‌ويست له‌سه‌ر ژیری و گه‌ییی بیری کورد، من وه‌کو له‌ناوچه‌کانی شارى (هه‌ولێر) ژیاوم که‌مێک شاره‌زاهه له‌وشه‌ روئانی ئه‌م ناوچه‌یه، خه‌لکی ئه‌و ناوچه‌یه له ۷۰٪ یان کاتێ بیا نه‌وێت ناوی محمد یا پيڤه‌مبه‌ریان (ﷺ) به‌رموون، ئه‌وه زۆر جار به‌شیوه‌ی خۆشه‌ويست یا خۆشه‌ويستمان ده‌فرموون، ئه‌م وشه‌یه له‌لایانه‌وه ناسک ترين و خۆش ترين و شیرين ترين و پراوتا ترين و دلگیرترین وشه‌یه.

کاتێ که‌ فرموویان: خۆشه‌ويستمان (ﷺ) فرمویه‌تی، ئه‌وه هه‌موو تواناو بۆچوون و رێنماییه‌که ده‌هه‌ستیت و له‌کار ده‌که‌وێت ته‌نیا توانای خۆشه‌ويسته

1- طه: ۱۲۸.

2- البقرة: ۲۶۹.

راسته‌قینه بى گه‌ردو بى رتوشو بى بۆيه‌كه‌يه كه دښته پېشو ماوه‌ی دراوه كه بېر
روناك بكاته‌وه و تاكه رښمايى كاره له هه‌ردوو ژيانه .

((قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ
اَقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِينُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبُّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ
وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ))^(۱).

* * * * *

وه پېم خۆشه‌ بيزانين، نه‌گه‌ر وشه‌ی (خۆشه‌ويست) له هيچ رسته‌و پرگه‌يه‌ك
واتاى ته‌واوو ريك نه‌به‌خشيت، نه‌گه‌ر وشه‌ی خۆشه‌ويست له هيچ گه‌رو ليوو
وته‌يه‌كدا ده‌نگ داناوه‌و ره‌نگ داناوه‌و سۆزى خۆى په‌خشان نه‌كات، نه‌گه‌ر وشه‌ی
خۆشه‌ويستى له هيچ هۆنراوه‌و گۆرانييه‌ك واتاى ته‌واو نه‌به‌خشيت، نه‌گه‌ر وشه‌ی
خۆشه‌ويست له هيچ شوينيك نه‌توانيت نه‌و واتايه‌ بيه‌خشيت كه خۆشه‌ويستيه‌ پر
به‌واتاى وشه‌كه، نه‌وه له‌ناو رسته‌ی محمدى خۆشه‌ويست(ﷺ) توانيويه‌تى
هه‌ره‌موو جۆش و سۆز و اتاو به‌هايه‌ك دروست بكات له‌دلى موسلمانانداو يه‌ك به
پيستی وشه‌كه خۆشه‌ويستى بنويښت. (الله)

* * * * *

هه‌ر بۆيه وه‌كو هه‌موو گه‌لانى خواناس، گه‌له‌كه‌ى منيش، سه‌دان زاناو هۆنه‌رى
وه‌كو (جزيرى و خانى و محوى و صافى و صابرى و مولوى و نۆده‌يى و بيخودو
پاكى و...) (ﷺ) وا ده‌يانه‌ويت باسى تروسكاييه‌ك له‌م خۆشه‌ويستيه‌ بكه‌ن.

ئەو خۆشەوېستىيەى كە لەننۆان ئەم چەند پیتەدا خۆى نواندووہ ماتەوزەيەكى
هەيە، تواناو ھیزىكى لەخۆيدا گرتووہ، دەريايەكى بى سنوورى سۆزە، كانياويكى
بى بنى پر لەواتايە، ئەو خۆشەوېستىيە توانايەكى داھىنەرو چاكى لەبىردا
پىگەياندوہ، كە بەسە بۆ ئەو توانايەى خۆشەوېستى پېغەمبەرمان (ﷺ) كە بلىم
نەتەوہى كوردو نەتەوہكانى ترى جىھانى خواناسان ۱۴۰۰ سالە نەيانتوانيوہ لەم
كانياوہ تىر بىن و لەم كانياوہ بىزار بىن.

* * * * *

شىخ (نجم الدين صابري بەرزنجى) (ﷺ) (۱۸۸۱ز-۱۹۴۴ز) شىخى زاناو
ھۆنەرى داھىنەرى شارى كەركوك دەفەرمويت:

عالمى كرده جسد نوري جيبى كرده روح
بۆيە وا ھەر ماوہ ناخنكى بەسەد تۆفانى نوح

خوا بە قورئانى موبىنى افصالى ئەو ئەكا اثبات
كافيه شق القمر، ميعراج و باقى موعجزات^(۱)

* * * * *

(ملا بىخودى) (ﷺ) خواناس سەيركە چۆن دلەكى فريوہ بۆ شارى (مدينەى
رەنگىن) و بەدواى دا دەگەرييت:

ئاخۇبە چ شاخىكەوۋە گىرساۋە دلى من

ياخۇبە چ داخىكەوۋە سووتاۋە دلى من

ۋاديارە بى ئاۋاتە لەم بىز بوۋە دلى بۇيە دەفەرموۋىت

لەو يوسفە پىرسىومە لە بېگانە و ياران

ھەر گىز نىيە سۇراخى لە ھىچ لاۋە دلى من

ۋە لەكۆتايى ھۆنراۋەكەيدا دەفەرموۋىت

مەعلوم چوۋە بۇ خىزمەتى سائارى مەدىنە

ۋام زانى كە فەۋتاۋە نەفەۋتاۋە دلى من^(۱).

* * * * *

سەبىرى ئەم ھۆنەرەش بىكە چۆن ھەرھەموو دەرگاي بەروو داخراۋە و روۋى

كردۆتە خۇشەويىستەكەي (ﷺ):

سەد ھەكىم ھات و عىلاجى ئەو بىرىنانەي نەكرد

تۆ عىلاجى دەرەكەم كە زوۋ بە لوقمانم ۋەرە

* * * * *

1- دىۋانى: بېخود، بغداد، ج: ۱، چا: سلمان الاعظمى: ۶۶-۶۸.

هۆنەری کورد (احمد شوقی) (رحمته الله علیه) که له بنه ماله کانی کوردی تورکیایه و له مصر
ژیاوه و بووه به (امیر الشعراء) ی (عرب) ده فەرمویت:

اخوك عيسى دعا ميتا فقام له

وانت احییت اجیالا من العدم^(۱)

* * * * *

بۆیه کاتی کوردی ههستیاری باسی خۆشهويسته که ی دهکات که محمدی
پیشه وایه (رحمته الله علیه)، د لنیابه که باسی نیشتمان پهروهی دهکات، نهوه باسی خهبات و
تیکۆشان دهکات، نهوه باسی داهیتان و پیشکوتن دهکات، خۆشهويستی محمد
بوو که د لکهانی جۆشدا بۆ جووله و جووله کانی خسته کارو کاره کانی
له چوارچێوه ی دادو به کسان ی و زانستیدا گرد کرده وه.

د لنیابه کاتی کورد له ۹۵٪ ی (سوپاس بۆ خوی تاک و به توانا) شوینکه وتووی
محمدی خۆشهويسته، نه گهر کورد له ۵۰٪ شوینکه وتووی (دارو به ردو گاو
ناگرو...) په رستن بوايه، نهوه بییاوانی (علمانی)، نهوه نه زانه کانی خۆفرۆشی
رۆژه لات و رۆژئاوا، نهوه نه زانانی به ویست و ئاوات و خهباتی کورد، سه دان
نوسین و سروود و هۆنراوه یان به سه ر (ریخی گاو ته نی سوتان و ژيله مۆ ناگرو
تاشه به رد و شک و رهنگی به رد) داده نا، چونکه له ۵۰٪ کورد هه لیپژاردووه و
کردوویه به خوی خۆی! (خۆمان به خوی گه وه ده پارێزین، نعوذ بالله)، به لام
له کاتی کدا که گه لی کورد به هه موو تواناو سۆزو ژیرییه وه، محمدی (رحمته الله علیه) کردۆته

1- دیوانی احمد شوقی، مصر.

پېشه‌واو خۆشه‌ويست نه‌وه به (دواکه‌وتن) و (کۆنه‌پرست) و (تاوانکارو تاوانبار) ی ده‌زانن؟! (الله)

خوای‌گه‌وره پاداشتی چاکه‌ی (شرف‌الدین محمد البصیری) بداته‌وه که ده‌فه‌رموویت:

وكيف يدرك في الدنيا حقيقته

قوم نيام تسلاوا عنه بالحلم^(۱)

واته: (چۆن ده‌زانیت ته‌م دنیا‌یه چۆنه، که‌لیک که نووستووه‌و وا له پرخه‌ی خه‌وه‌و خه‌ون ده‌بیښیت!)
یا ده‌فه‌رموویت:

قد تنكر العين ضوء الشمس من رمد

وينكر الفم طعم الماء من سقم^(۲)

واته: (له‌به‌ر کویرى خۆی رووناکی خۆری به‌لاوه‌ نییه، تامی ئاو نا‌کا چونکه ده‌ده‌داره).

* * * * *

نه‌وه‌ش به‌شیکه له‌به‌شه‌کانی پلان و پیلانی رۆژه‌لات و رۆژئاوایی که کاردانه‌وی له‌سه‌ر سه‌رخانی چه‌ند فه‌ریکه خوینده‌واریک و چه‌ند پېښوس بابرودویکی چه‌قی چه‌ند رۆژنامه‌یه‌ک کردوه.

1- دلائل الخیرات- البردة المديح، شرف‌الدین محمد البصیری، ط: ۱، بغداد، مط: الوسام، ۱۹۸۲ز: ۲۴۳.

2- هه‌مان سه‌رچاوه: ۲۵۳.

خۆ تۆ ناتوانی زۆر به‌چاکی نزیك ببیه‌وه له‌چۆنیه‌تی نه‌زانین و بێ ئاگایی ئه‌م
مشه‌خۆرانه تاوه‌کو به‌راوورد نه‌که‌ی له‌نیوان ویست و بنه‌مای په‌یامی محمدی
خۆشه‌ويست (ﷺ) و ویست و بنه‌مای ئه‌و هه‌موو دێوه‌زل و درندانه‌ی که کردوویانه
به‌ خواو پێشه‌واو سه‌رداریان؟!

((وَلَا يَتَّخِذْ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ))^(۱).

بابێن له‌جیهانی به‌راووردا خۆشه‌ويستمان بناسین (ﷺ)، با له‌جیهانی خزمه‌تی
رۆڵی نه‌ته‌وايه‌تی و خه‌باتی گه‌لی کورددا له‌م ۱۴۰۰ ساڵه‌ خۆشه‌ويستمان بناسین و
به‌راوردی به‌ره‌می ئه‌و هه‌موو مزگه‌وتانه‌ی کوردستان بکه‌ین له‌ماوه‌ی ۱۴۰۰
ساڵه‌دا که چۆن بنکه‌و پێگه‌و چه‌قی دادو رۆشنیبری و هاوکاری بووه‌و پێشه‌واکانی
خوێن رشتن و دزی و ئابروو بردنیش که میژوو له‌ من باشتریان شاره‌زایانه‌و
ده‌یانناسیت؟!

* * * * *

کوردو ئایینی ئیسلام

پینی بلی هه ئسه کاتی هه ئمه ته
موسلمان کوټی ژێردهستی شکاند

ئای که نابینى شه مشه مه کویره
ئیسلام چۆن کوردی به جیهان ناساند

تاکه رییازی خه باته شۆرش
سه دان زۆردارو نوکه ری توقاند

نرکه ی موسلمان له شارو له دى
کوفری له ده ریای نه ماندا خنکاند

سه ربه رزم هه رده م به مرگه وته کان
هه زاران وه چه ی ژیری پیگه یاند

کوردی من ئیمرو له سایه ی ئیسلام
هیزی (دل شیر) و (عه قله قی) رماند^(١)

1- دل شیر: پالەوانی خاچ پەرستی بەزیوو بوو، (میشیل علق) دامەزرتێنەری (حزب البعث العربی الاشتراکی) بوو.

لەژىر سىبەرى مژگەوت و مىجراب
بەرهى زانست و وشەي پىگەياند

زۇرچاك بزانە بازووى خواناس بوو
لە كوردستاندا كە ئالاي چەقاند^(۲)

قاضي و پيران و حفيد و بارزان
بىرى ھەئەتيان لەم خاكە پرواند
ايوبى، رەزا، نەورەس و سەمۆ
قەلەي سەمەيان لەرەگا ھەژاند
بوون بە رابەر و بە ئاسۆي ھيوا
كوردیان لە باوھش برايه تي نواند^(۱)

* * * * *

بۆچى ئەم درندانى جىھان بەگشتى دژايەتى محمدى خۇشەويستان (ﷺ)
نەكەن؟!

بۇ ھەموو توانايان نەخە گر بۇ توانەوھى سەرچاوەکانى خۇشەويستى محمد
لە كوردستان؟!

من لە نزيكەو ھاگادارم پتر لە ۴۰ ساڵە (يەكەم پەرتووكم لە ساڵى ۱۳۹۷ك
بە ناو نيشانى -جىھانىكى وون- بۆلۆكردەو ھە يەكەم كۆرم لە بارەي -چەند

۱- ترگەي ھۆنراو، سىد بىكر بەرزنجى، ھەوليتەر

رووه کانی ماتماتیک له قورئانی پېرۆزدا- له سالی ۱۳۹۷ک له هؤلی لاوان پېشکه ش کرد)، چونکه نه م بېباوه پانه خه ریکي دزینی دارایی و سامانی نه م گه لهن، چونکه نه م بېباوه پانه خه ریکي ناره زوو بازی و نابرو بردنی ئافره تانی نه م کومه لگایه ن، چونکه نه م بېباوه پانه ته نیا له کومه ليله کان ده توانم مه لای ژيانيان بکه ن و له کومي لیلدا ده توانم جیهانی فیل و له خسته بردن و داگیرکردن و توقاندن و توانه و هی نامهی کچ و کوپ ئاوه ژوو بکه ن، به لام په یامی محمدی خۆشهويست (ﷺ) و پېشه وای ژیران:

((اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أُولِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ))^(۱).

واته ی به کورتي: (خوای گه وره یه که پېشه وای خواناسانه هه رده م له تاریکاییه کانی ژياندا ده ريان دینیت به ره و رووناکی دره وشاوه ی ئیسلام به لام نه وانه ی که بېباوه پڼ پېشه واکه یان ژوردارانن که هه رده م خه لک له ریبازی رووناکی ژيان لاده دن و به ره و تاریکاییه کانی ژيانی ده یانبه ن، نه وانه یارانئ ئاگرن و هه ر له ئاگری دۆزه خدا ده میننه وه).

وه کو پېشه وای و خۆشهويستی خۆشهويستان له باره ی پېتناسه ی نه م ئایینه ده فه رموویت: (لیلها کنهارها)^(۲).

واته: نه م ئایینه پا که شه وه کانی وه کو روژ روون و ئاشکرایه !

1- البقرة: ۲۵۷.

2- رواه احمد و ابن ماجة و حاکم و بیهقي، بروانه: جامع الصغیر، ابو بکر عبدالرحمن السیوطی.

واته: سوودی ئەم ئایینه بۆ ئاده‌میزاد هێندە بە‌که‌لکه، ئەوهی نادیاریشه ئەوه
وه‌کو وه‌ک دیاره‌کان ده‌دره‌وشیته‌وه.

ئەم ئایینه ئەو رێبازه‌یه که له‌پێناوی پاراستنی سه‌رو مال و ئابروی ئاده‌میزاد
هاتوه:

((قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ (١٥١)
وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لَا تُكَلَّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا
ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ (١٥٢) وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا
السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ))^(١).

* * * * *

محمد په‌یامی هاوکاری و ته‌بایی و ناوێژی و یه‌کسانی و دادی پێیه:
((وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ))^(٢).

په‌یامی ریز‌گرتن و پیزانی‌نی توانای ئافره‌ت و ئابروو پۆشی و مافی ئافره‌تی
پێیه:

((الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النَّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ))^(٣).

1- الانعام: ١٥١-١٥٢.

2- المائدة: ٢.

3- النساء: ٣٣.

واته: (پیاو ده‌بیت هه‌رده‌م وه‌کو یاریده‌ده‌ر (الأسناد) یارمه‌تی ئافره‌ت بدات -جا چ هاوسه‌ری بیت یا دایک و خوشک و کچی-، وه وشه‌ی -قوام- واته راستی بکاته‌وه‌و هه‌له‌کانی بۆ روون بکاته‌وه‌و هاوکاری بکات له هه‌ورازو نشیوی ژیان وه‌کو چۆن دووگیکی که‌پر بۆ داری می‌و ده‌بیته -قوام- وشه‌که له‌بنچینه‌دا له‌وشه‌ی (قام) واته هه‌ستاندا هاتوو -ئا به‌م شیوه‌یه‌ش پیاوان یاریده‌ده‌ری راسته‌وخۆی ئافره‌تان بن وه‌ ئه‌م بپیاره‌ش له‌لایه‌ن خوای گه‌وره‌وه‌یه وه‌هه‌روه‌ها ئه‌م به‌رز بوونه‌وه‌ی یه‌کێک له‌سه‌ر یه‌کێک له‌لایه‌ن خوای گه‌وره‌وه‌یه که ئافره‌تی داناوه وه به‌م شیوه‌یه‌و پیاویشی بانگ کردوو بۆ یارمه‌تی به‌م شیوه‌یه تاوه‌کو پتر خاڵی په‌یوه‌ندیان توندو پته‌وتر بیت و هه‌ریه‌که هه‌ست به‌وه بکات که ته‌واوکه‌ری ئه‌وی تهر).

به‌ئێ محمد (ﷺ) په‌یامی داهێنان و پیشکه‌وتنی پێیه:

((قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الْأَلْبَابِ))^(۱).

محمد ده‌ستی دز ده‌بریت، محمد داوێن پیس سزاده‌دات، دژی چه‌وسانه‌وه‌و تاوانه، قه‌لاچۆی نه‌زانین و دواکه‌وتن و نادروستی ده‌کات، هاوڕێگای دادو یه‌کسانی و گوێله‌یه‌کتری گرتنه، له‌گه‌ڵ په‌روه‌رده‌و نه‌رمی داهێنانه، له‌گه‌ڵ لێبووردن و ته‌بابی و براهیه‌تییه، له‌گه‌ڵ هه‌زارو کرێکارو چه‌وساوه‌کانه، ...، چۆن ئه‌م به‌ها به‌رزو رێکانه، چۆن ئه‌م بنه‌ما پته‌وو نه‌له‌زانه، چۆن ئه‌م په‌یامه پڕ له‌زانست و ژیرییه‌ی بنچینه‌ی دروست بوون و پاراستنی داوی ره‌وای کۆمه‌ڵ به‌راورد ده‌کریت و

ده‌خړیته به‌رام‌به‌ر جیهانی توانه‌وه‌ی ئافره‌ت و ئاره‌ق خواردن و توقاندن و دزی و تاوان و گنده‌لی و نه‌زانی و شه‌روار پیسی و...؟! (الله)

((وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ (١٩) وَلَا الظُّلُمَاتُ وَلَا النُّورُ (٢٠) وَلَا الظِّلُّ وَلَا الْحَرُورُ (٢١) وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْوَاتُ إِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ مَن يَشَاءُ وَمَا أَنتَ بِمُسْمِعٍ مَّن فِي الْقُبُورِ (٢٢) إِنَّ أَنتَ إِلَّا نَذِيرٌ))^(١).

پیغه‌مبه‌رمان ده‌فه‌رموویت: (ئه‌گه‌ر درکێک -شوکه و ما دونها- یا له درکێکیش بچووک تر، لاشه‌ی ئاده‌میزادی خواناس ئازار بدات ئه‌وه ئازارو خه‌مه‌که‌ی له‌دلی منه!).

ئا ئه‌وه‌یه دلی محمدی پێشه‌وا (ﷺ)، ئانه‌وه‌یه ئازاره‌کانی دلی پیغه‌مبه‌ره‌که‌ت!

* * * * *

محمد (ﷺ) به‌هۆی په‌يامه‌ بێ وینه‌که‌ی توانی له‌ماوه‌یه‌کی چاوه‌نوار نه‌کراو، توانی له‌ناو نه‌ته‌وه‌یه‌کی دوور له‌بنه‌مای پێشکه‌وتن، له‌ناو جیهانیکی پر له‌خوین و توانه‌وه‌و توقاندن، ره‌گی گه‌وره‌ترین ده‌وله‌ت و فراوانترین شارستانی دروست بکات. تاوه‌کو ئیمرو نه‌ له‌ پانی و درژایی میژووی به‌ر له‌هاتنی محمد (ﷺ) و نه‌ له‌دوای هاتنی محمد نه‌ماندیت و دلنیاش به‌ که‌ نایبینین سه‌رداریکی له‌م شیوه‌یه، رابه‌ریکی ئه‌م گۆزان و رامانه‌ که‌ بتوانیته‌ له‌ماوه‌ی که‌مه‌تر له‌ ٣٠ سالدا له‌ناو پانترین ناوچه‌ی نیوه‌ دوورگی عری ئالای ئایینی ئیسلام به‌رز بکاته‌وه، ئاسۆی ئه‌م ئایینه‌ به‌ که‌مه‌تر له‌

١٢٠ سال کڼوه‌کانی (کوردستان و فاراب و کشمیر و رباط و غرناطه و مرمره) ی گرت‌وه، تیشکی زیرینی ته‌م تایینه زیرینه‌بوو که توانی به‌که‌تر له ١٥٠ سال وه‌کو قوتا‌بخانه‌یه‌کی بئ سنوور پانترین گۆږه‌پانی کیشوهری ئاسیا و نه‌فریقا و نه‌وروپا بکاته پۆلی مزگه‌وته‌کان و خویندن وه‌کو خواپه‌رستی باله‌و بکاته‌وه و ئاده‌میزادی ته‌م ناوچانه له‌باوه‌شی داد و زانست و یه‌کسانی و ئاسایش بنویشت؟!

به‌ئێ په‌له‌مه‌که محمدی خۆشه‌ويست (ﷺ) بوو که توانی ره‌گی شارستانییه‌تیک له‌دئی زه‌مین بباته خواره‌وه که له‌سه‌ده‌ی (ته‌نهرنیت و عولمه‌و لیک کردنه‌وه‌ی ناووک) نه‌تواندرا هاوتای هه‌بیته‌وه دلنیاش به‌که سۆبه‌سۆ ناتواندریت.

* * * * *

هه‌ر بۆیه ژیران، هه‌ر بۆیه دامه‌زراو و خۆگرو و گرو هۆزانان، خۆشه‌ويستی ته‌م محمده‌یان (ﷺ) به‌شیوه‌یه‌ک له‌بیردا جیگیر بوو به‌ر له‌زمان، خۆشه‌ويستی محمد به‌شیوه‌یه‌ک سه‌رخانی داگیر کردووه به‌ر له‌هه‌موو شتیک، که دوا‌ی پتر له ١٤٠٠ سال که پتر له ٤٠٠ کم شاری هه‌ولێر له‌شاری (مکه‌ و المدینه) دووره‌که‌چی ته‌نیا له‌نیوان سالێنی ١٤٢٢-١٤٣٢ک ته‌وه‌نده موسلمانان له‌ها‌تو‌ه‌ی که چوونه‌ مالی خوای گه‌وره‌و سه‌ردانی شاری مکه‌ و مدینه‌ی ره‌نگینیان کرد، له ١٤٠٠ سالێ رابردو له‌دانیش‌توانی ته‌م شاره‌ دیرینه‌ی قه‌لا (القلعة) و مناره، ته‌وه‌نده خواناسه سه‌ردانی مالی خوای گه‌وره‌و شاری خۆشه‌ويستان نه‌کردبوو (سبحان الله)؟!

* * * * *

هه‌ر له‌چه‌قی شاری هه‌ولێر که به‌کۆنترین شاری جیهان ناسراوه، به‌لام (الحمد لله) نوێترین شاری خۆشه‌ويستانی محمده (ﷺ)، دلنیا به‌ ئیستا له‌سه‌ده‌ی پازده‌ی کۆچی (١٤٣٢ک) که پتر له ٥٦ نووسینگه‌ی تیدا به‌ ته‌نیا بۆ ریکخستن و

گواستنه‌وه‌ی خۆشه‌ويستانی خۆشه‌ويست (الحج والعمرة) بۆ (مالی خوای گه‌وره) و سه‌ردانی ئارامگای خۆشه‌ويستی خۆشه‌ويستان.

تاجن له‌مالی خوای گه‌وره وه‌لامی پېغه‌مبه‌رمان ابراهیم (ﷺ) بده‌نه‌وه:

((وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ))^(١).

تاوه‌کو پێیان له‌شوێنی پێی بلال و صهیب و سلمان و یاسر و زیدو...، (ﷺ)

بنێن و به‌بێباوه‌ران بلێن:

((مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكْعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا))^(٢).

خۆشه‌ويستی ئەم محمده (ﷺ) به‌شیوه‌یه‌ك له‌بیردا جیگیره به‌ر له‌زمان،

خۆشه‌ويستی محمد به‌شیوه‌یه‌ك سه‌رخانی داگیر کردووه به‌ر له‌هه‌موو شتێك که

دوای پتر له ١٤٠٠ سال که پتر له ٤٠٠٠ کم شاری هه‌ولێر له‌شاری (مکه و‌المدينة)

دوو‌ره که‌چی ته‌نیا له‌نیوان سالی‌نی ١٤٠٠-١٤٣٢ که‌ئوه‌نده نووسینه‌ی به‌زمانی

کو‌ردی شیرین که له‌باره‌ی واتای قورئانی پېرۆزو واتای فه‌رموده‌کانی

پېغه‌مبه‌ر (ﷺ) و له‌باره‌ی می‌ژووی ژبانی پېغه‌مبه‌رو یارانی و‌تاریان فه‌رموو و

نووسینیان بلاو‌کرده‌وه، له ١٤٠٠ سالی رابردو، ئه‌وه‌نده نووسین و‌تاره

پیشکه‌ش نه‌کراوه؟!؟

*****

1- الحج: ٢٧.

2- الفتح: ٢٩.

خۆشه‌ويستی ئەم محمده دوای پتر له ١٤٠٠ ساڵ كەچی تەنيا لەنيوان سالتی ١٢٥٠-١٤٣٢ك ئەوەنده ئايه‌ته‌ی قورئانی پيروز له‌به‌ر كراوه‌و شيكراوه‌ته‌وه‌و راهه‌كراوه‌، ئەوەنده‌ی زانسته‌كانی قورئانی پيروز بلأو كراوه‌ته‌وه‌، ئەوەنده‌ زانا ئايينه‌ی له‌م شاره‌و ده‌وریه‌ی بپوانامه‌ی زانستی ئايینیان وه‌رگرتوه‌و ئەوەنده‌ی گرنگی به‌ دروست كردن و نۆژه‌نکردنه‌وه‌ی مزگه‌وته‌كان دراوه‌، له ٣٠٠ سالتی رابردو ئەوەنده له‌گه‌شه‌ نه‌بووه‌ له‌جيهانی ئیسلام!؟

ئەم راستییه‌ به‌لگه‌ نه‌ويستانه‌، ئەم زه‌مینه‌ بته‌وانه‌، كه‌ هه‌رده‌م نامه‌یه‌کی كراوه‌ن بۆ ئەوانه‌ی ده‌یانه‌وێت وتە وت بکه‌ن و له‌تاریکی به‌رد به‌اوین و له‌ناو گۆمی لیل و شله‌قاو خۆیان ده‌ربخه‌ن گوايه: ئايینی ئیسلام به‌نوکی شمشیر بلأوبۆته‌وه‌! ئیسلام نه‌گه‌ر به‌ ئاره‌زوو و بیرو و یست بلأو نه‌بۆته‌وه‌ له‌كوردستانی گه‌وره‌، ئا ئەوه‌ میژووی ١٤٠٠ ساڵه‌ی رابردووی كورد، ئا ئەوه‌ راپه‌رین و خه‌باتی كورد له ١٤٠٠ سالتی رابردو، ئایا له‌دژی ئايینی ئیسلام هه‌چ جۆره‌ دیارده‌یه‌ك هه‌بووه‌؟

ئایا كورد له‌ته‌مه‌نه‌ زێڕینه‌كه‌ی كه‌ ١٤٠٠ سالتی رابردووه‌ له‌باوه‌شی قورئانی پيروز، رۆژێ له‌پۆزان به‌ره‌هه‌ستی ئايینی ئیسلامی كرده‌وه‌؟ یاخود به‌پێچه‌وانه‌وه‌ كورده‌كه‌م هه‌ر هه‌موو شۆرشه‌كانی رزگاربخوانی له‌مزگه‌وت ئالای هه‌لكرده‌وه‌و ئايینی ئیسلام و به‌س بۆته‌ چه‌غماغه‌ی شۆرشه‌كانی سه‌ربازی و رامیاری و رۆشنیبری و شارستانی.

* * * * *

یه‌كێك له‌ لایه‌نه‌كانی ژیری كورد به‌لای منه‌وه‌ له‌وه‌دایه‌ كه‌ ووشه‌ رۆنانه‌، سه‌یركه‌ له‌ به‌رامبه‌ر واتای وشه‌ی (محمد یان النبی یان الرسول) وشه‌ی پيڤغه‌مبه‌ری داناوه‌، كه‌ وشه‌كه‌ خۆی له‌ خۆیدا پڕ له‌واتایه‌، نه‌گه‌ر نیاز له‌ (په‌یغام

بە (ه) یاخود (پى غەم بە) ه، ھەردوو لامان گەرەكە و مایەى شانازییە، ئەگەر وشەكە پەيغام بەرەو فارسىيە ئەو و اتای (الرسول) و ھەلگىرى پەيامە خۆ ئەگەر (پى غەم بە) ھ ئەو ھەر ناسكە و ھاتنى ئەم رابەرە لادانى ھەر ھەموو قەيران و گېر و گەفت و غەم و پەژارە يەكى ئادەمیزادە.

ئەو ھى كە بەلگە نەويستە، ئەگەر ھۆنەر ھۆنراو يەك بۆ سەردارىك بنووسیت، یا ئەگەر وتارىك بۆ سەرۆككە بخویندريتە و ھە باسى بكات بەچاكە، ئەگەر نووسین و سروود بۆ سەردارىك دابریژیت، ئەو ئەو سەردار و سەرۆكە بەھۆى ئەم ھۆنراو و ویزەو تابلۆ ھونەرى و نمایشى ھونەرى و پیا ھەلدانە بەرز دەبیته و لەلای ئەوانەى كە پىی (مُعْجَب) ن، بەلام كاتى كە ھۆنەر ھۆنراو بەسەر پېغەمبەردا (ﷺ) ھەلدەريت، كاتى نووسەر نووسین لەبارەى چاكى و ريكى پېغەمبەر دەنووسیت، كاتى ھونەر مەند بە فلچە زيرينه كەى تابلۆى ئايەتەنە دەكىشیت كە لەبارەى پېغەمبەرە یا ئەو ھۆنراوانە دەنەخشيتیت و ھىلكارى دەكات كە لەبارەى پېغەمبەرمان نووسراو، ئەم ھۆنراو و نووسین و تابلۆو شانۆو سروودانە نابنە مایەى ئەو ھى كە پلەى پېغەمبەرمان بەرز بكەنەو بەقەد ئەو ھى كە پلەى ھۆنەر و ھونەر مەند و تارىیزەكە بەرز دەبیته و، ئەو ھى تاكە رازىكى پېغەمبەرمانە، چونكە خواى گەرە خۆى پېغەمبەرمانى (ﷺ) بەرز نرخاندو و بەرز كردۆتە و !
(وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ) ^(۱).

*****

من نازانم چۆن خواتاسان ده توانن له باره ی خۆشهويسته که يان بدوين، ئه و خۆشهويسته ی که توانی گه وهره ترين و زۆر ترين خزمه تی ئاده مي زاد بکات به هۆی ئه م ئايينه پاک و ريکه که بلایری کرده وه، هيچم نايه ته ياد جگه له وه نه بيته که هۆنه ری ناوداری کورد: (ملا محوی) (عليه السلام) لوتکه که له (قصيده نور) ده فهرمو ويته: له هۆنراوه کانی ويژه ی زمانى کوردی له م هۆنراوه يه به واتاترو به هيژ ترم نه ديت که له باره ی ئايينمان نووسراوه، له وانه يه پتر له ۲۰۰ لاپه ره م له سه ر نووسيه (ان شاء الله) له دواى ماوه يه کى که م چاپی ده که م!

به يانی گه وهره یی خولقی که سی ئايه ت له شاننى بى
نه مه قدورى من و توپه نه نيشی (قس و) (سجیان) ^(۱)

* * * * *

وه کو ئاشکرايه، نه ک له م ۱۴۰۰ ساله ی رابردو که هيچ که س نيه به قه د محمدی خۆشهويست (عليه السلام) باسی کرابيته به چاکه به لگو دلنياه که هيچ که سيکيش نيه له پشستی (بابه ادم) ی پيغه مبه رمان (عليه السلام) تا وه کو ئيمرو به قه د محمد به چاکه باسی کرابيته وه هه روه ها باسيشی بکريته (ان شاء الله)!

سه يری لايه نيکی تر بکه، ئه و کاته ی که ناوه که ی ده بينم که وشه ی محمد وه اته: (ئه و که سه ی که خه لکان باسی چاکه ی ده که ن)، وشه که وه رگيراوه له وشه ی (حمد) وه جيوازی له نيوان (الشکر والحمد) ئه وه يه، وشه ی (الشکر) به رامبه ر چاکه يه که له گه لته کراوه به لام وشه ی (الحمد) به بى به رامبه ر باسی چاکه ی ده کريته ^(۲).

1- ديوانی: محوی، ج: ۱، بغداد: ۱۴۲۲.

2- بروانه: الفروق اللغوية، ابي هلال الحسن بن عبد الله سهل العسكري (- ۴۰۰هـ)، هه: محمد باسل، ط:

۴، مط دار الكتب العلمية، بيروت، ۲۰۰۶ز: ۶۰.

هەر بۆیە ھۆنراوہی (البردہ المدیح) کە لە نووسینی (شرف الدین محمد البصری مصری) یە (ﷺ)، وە تاوہ کو ئیمرو بە رێک ترین ھۆنراوہ دانراوہ لە سەر پېئەمبەرمان (ﷺ) بۆیە گەلی کورد توانیویەتی لە نزیکەوہ ھەست بە ناسکی ئەم ھۆنراوہیە بکات و جێی پێی خۆی و جێی پێنوسە کە بکاتەوہ و ئەم ھۆنراوہیە پتر لە ۱۰ جار وەر بگێرێتە سەر زمانی کوردی چ بە ھۆنراوہ چ بە نووسین، ھەر لە پێشەوہ نووسەر و ھۆنەرانی کورد (ملاصفوت، ملا حسین سعدی، ملا میوان ئاکۆبی، ملا رشاد مفتی، ملا شفیع) (ﷺ)، کە لە تیپی پێشەوہنە ئەم ھۆنراوہیان کردووە بە زمانی کوردی و چاپیشیان کردووە.

(ملا محوی) (ﷺ) دەفەر موویت:

بە ذکر و فیکری شیمەى موصطفه وەقتت موصەفاکە

کە باسی ئەو صەفا بەخشە طە رہب خیزە، دور ئەفشانە^(۱)

*****

فروق اللغات، نور الدین الجزائری، ھە: رضوان الدایە، دمشق، ۱۹۸۹ز: ۱۱۶، التعریفات، علی محمد الجرجانی، بیروت، ۱۹۷۸ز: ۹۸، ۱۲۸، عمدة الحفاظ فی تفسیر اشرف الالفاظ، للسمنین الحلبي، ھە: محمد باسل، بیروت، دار الکتب العلمیة، ۱۹۹۶ز: حمد، شکر، المفردات ألفاظ القرآن، الراغب الاصفهانی، ھە: صفوان داودی، دار القلم، بیروت، ۱۹۹۲: حمد، شکر.

1- دیوانی: محوی: ۴۲۶.

تابلوی دووهم

ته نيا شوين كه وتوانت خوشه‌ويستی خواي گه‌وره نه !

گرنگ‌ترين شت له ژيانی ئاده‌میزاد نه‌وه‌يه كه بتوانيت خوی بدوزيټه‌وه، من له‌م
گوشه‌يه‌دا باسی نه‌وه ناکه‌م كه جیي پیي خوی بکاته‌وه و جیي پیي خوی
ببینيټه‌وه و توانای خوی به‌پوونی بخوینيټه‌وه، به‌لکو له‌م گوشه‌يه‌دا ته‌نيا
ده‌مانه‌ويټ ئاده‌میزاد بزانيټ چ ناميریكي له‌ناو لاشه‌يه ؟

چون ده‌ژي؟

به چ ده‌ژي؟...

بتوانيټ توانای خوی بدوزيټه‌وه و سنوور بۆ پيويستييه‌کانيشی دابنيټ.

به‌هيچ شيوه‌يه‌ك ئاده‌میزاد ناتوانيټ خوی بدوزيټه‌وه تاوه‌كو نه‌گريټه بۆ
وه‌لامی ده‌يان پرسيار، هر له‌پيشه‌وه:

كه‌ي دروست كراوه ؟

بۆ دروست كراوه ؟

کي دروستی کردوه ؟

له کي دروستی کرد ؟

له چ دروست كراوه ؟...

نهم شيوه‌يه‌ش گه‌رانه به‌دواي بيري ئاده‌میزاد، يا گه‌راني بيري ئاده‌میزاده
به‌دواي سهره‌داوه ونه‌کان و سهره‌داوه ئالوزه‌کان، كه بزانيټ بيري ئاده‌میزاد پتر
له (۵۰۰۰۰۰) ساله كه‌وتوته بير كړنده‌وه و كار كړدن بۆ دوزينه‌وه‌ي سنووري نه‌و

تواناو ده‌سه‌لانه‌ی که دروستی کردووه، دلنیا به، تاوه‌کو پیتی ئەم وشه‌یه‌ش ده‌نووسم، تاوه‌کو وشه‌ی ئەم رسته‌یه‌ش ده‌نووسم، ئاده‌میزاد به‌رئوه‌یه‌ له‌م بواره‌و نه‌شیتوانیوه‌ بگاته‌ هیچ‌ سه‌ره‌داویک به‌رئیکی ته‌نیا له‌ژیر سیبهری نایه‌ته‌کانی قورئانی پيروزو نامه‌کانی ئاسمانی نه‌بیته‌و ته‌نیا له‌که‌له‌نی فه‌رمووده‌کانی پيغه‌مبه‌رامان و پيغه‌مبه‌ران نه‌بیته‌ (ﷺ)!

به‌ئێ من باسی گه‌رانم کرد به‌دوای خودی خوێ، با بۆ کاتیکی تربیته‌ بابته‌ی چۆنه‌تی دابین کردنی پتویستییه‌کانی ئاده‌میزاد دواي له‌دايک بوونی!
ئا به‌م شیوه‌یه‌ که هیچ‌ بابته‌تیک نییه‌ له‌خوای گه‌وره‌ت نزیک بکاته‌وه‌ ته‌نیا نایینی خوای گه‌وره‌ نه‌بیته‌و به‌س یا نه‌و بیره‌ روشن و پاکه‌ نه‌بیته‌ نه‌گه‌ر تۆزو گه‌ردی ده‌ورو به‌ری ژینگه‌ لێل و بېرۆکه‌ دۆراو رماوه‌کان کاریان تی نه‌کرد بیته‌!
(﴿أَقْمَنُ يَعْلَمُ أَنَّمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمْ هُوَ أَعْمَى إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الْأَلْبَابِ﴾)^(۱).

پیشه‌وامان ده‌فه‌رموویته‌:

(كل مولود يولد على الفطرة فابوان يهودان او ينصران او يمجسان)^(۲)
واته‌: هه‌ر کۆرپه‌یه‌کی له‌دايک ده‌بیته‌ نه‌وه‌ خاوه‌ن باوه‌په‌و بروای ته‌واوی هه‌یه‌، پاشان ده‌ورو به‌ره‌که‌ی، به‌تایبه‌تی داک و باوکی ده‌یه‌که‌نه‌ جووله‌که‌و دیان و ناگه‌یه‌رسته‌).

1- الرعد: ۱۹.

2- بروانه‌: البخاري و مسلم، متفق علیه‌.

بۆیه زانینی ئایین هیچ سوودی نییه ئه‌گەر نه‌گه‌رێته‌وه لای نامه‌کانی ئاسمانی
نه‌گۆردراو ده‌ست کاری نه‌کراو:

((أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ
مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ))^(۱).

دوانامه‌ی خوای گه‌وره که قورئانی پېرۆزه هیچ سوودی لێ‌وه‌رناگيرت تاوه‌کو
نه‌یخوێنیه‌وه، خوێندنه‌وه‌ی قورئانی پېرۆزیش سوودی نییه تاوه‌کو تێی نه‌گه‌یت،
له‌ تێگه‌ینی قورئانی پېرۆزیش گرنه‌گتر نه‌وه‌یه که کار به‌فرمانه‌کانی بکه‌ی،
له‌کارکردن به‌فرمانی قورئانی پېرۆزیش به‌سوودتر له‌وه‌دایه که کاره‌کانمان به
دڵسۆزی (الاخلاص) رابیه‌رێنین.

دڵسۆزیش له‌کارکردن به‌ قورئانی پېرۆز سوودی نییه ئه‌گەر به‌رده‌وامی له‌گه‌ڵ
نه‌بیّت، به‌رده‌وامیش سوودی (البرکه) نییه و دروست نابێت له‌کارکردن به‌ دڵسۆزی
ئه‌گەر خۆشه‌ويستی راسته‌قینه‌ی له‌گه‌ڵ نه‌بیّت.

خۆشه‌ويستی دروست نابێت تاوه‌کو زانیاریت به‌ بابته‌که نه‌بیّت.

وه ده‌بێ بزانی تاوه‌کو زانیاریه‌که‌شت قوولترو فراوانترو چترتر بیّت نه‌وه
خۆشه‌ويستییه‌که‌ت بێ سنوورو گه‌شه‌دارتر ده‌بیّت و دڵسۆزیش به‌رده‌وامی
له‌کاره‌کاندا ره‌نگ ده‌داته‌وه و ده‌نگ ده‌داته‌وه.

((كَذَلِكَ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ))^(۲).

1- البقرة: ۱۷۵.

2- الفاطر: ۲۸.

خوای گوره به‌زه‌یی به (امامی غزالی) دا بیټه‌وه (ﷺ) و تاوانه‌کانی بسریټه‌وه که ده‌فه‌رموویت:

(هَلِكِ النَّاسُ إِلَّا الْعَالَمُونَ وَ هَلِكِ الْعَالَمُونَ إِلَّا الْعَامِلُونَ وَ هَلِكِ الْعَامِلُونَ إِلَّا الْمَخْلُصُونَ وَ إِنْ الْمَخْلُصِينَ عَلَى خَطَرٍ عَظِيمٍ)^(۱).

واته: ئاده‌میزاد له‌ناو‌چوون ته‌نیا زاناکانیان نه‌بن، زاناکانیش له‌ناو‌چوون ته‌نیا نه‌وانه نه‌بن که کار ده‌که‌ن به‌زانسته‌که‌یان، کارکه‌ره‌کانیش به‌زانسته‌که‌یان له‌ناو‌چوون ته‌نیا دلسۆزه‌کانیان نه‌بن، دلسۆزه‌کانیش له‌تاقیکردنه‌وه‌و گبروگرفتیک‌ی ترسناک دانه. (ﷻ)

((وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ))^(۲).

روونه، نه‌وه‌نده‌ی که به‌راستی له‌خوای گوره ده‌ترسن نه‌وه زاناو ژیره‌کانن، زاناکان ده‌زانن به‌ری‌و گوره‌یی و توانای خوای گوره چۆنه و نه‌وان به‌هوی ته‌م زانیاریانه‌یان له‌توانای خوای گوره، نه‌وه لیتی ده‌ترسن و ده‌زانن چ سزاو پاداشتیکی پر له دادو یه‌کسانی هه‌یه.

((قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ (۳۱) قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ))^(۳).

واتای به‌کوردي:

1- بره‌وانه: امامی غزالی محمد محمد محمد حامد، که چه‌ند جار له‌نووسینه‌کانی باسی کردووه وه له‌فه‌رمووده‌ی زاناکانی شوین که‌وتوو (التابعین) ده‌جیت.

2- الرعد: ۲۱.

3- آل عمران: ۳۱-۳۲.

کاتې خاچ په‌رستانی ناوچه‌ی (نجرانی/ حجان) هاتنه‌لای پېغه مېر(ﷺ) و
گفتوگويان کرد، خواي گه‌وره پېتيانی راگه‌ياند:

(قُلْ): واته به شيوه‌ی فرمان ، وه‌ه‌روه‌ها فرمانه‌ک‌ش له‌س‌ه‌روه به
ژيره‌وه، واته ه‌له‌سه نه‌م په‌يمان و برياره‌يان پي راگه‌ينه نه‌ی محمدي پېشه‌وا.
(إِنْ كُنْتُمْ): نه‌گ‌ر نيوه، هر ه‌مو تان.

(تُحِبُّونَ): خوشتان ده‌ويت، دياره خۆشه‌ويستيان به‌زمان راگه‌ياندوه، دياره
ده‌يانه‌ويت نه‌م ووشه‌يه بکه‌نه س‌ه‌ره‌تاي دلسوزيان بق نه‌م ثانيه.
(تُحِبُّونَ اللَّهَ): گوايه خواي گه‌وره تان خوښ ده‌ويت، واته: پييان بلي نه‌گ‌ر
ه‌ه‌مويان ده‌لئين خواي گه‌وره مان خوښ ده‌ويت.

(فَاتَّبِعُونِي): نه‌ی محمد بفهرموو: وهرن شوين که‌وتوي من بکه‌ون.
(يُحِبُّبُكُمْ اللَّهَ): نه‌گ‌ر نيوه شوين که‌وتوي محمد که‌وتن، نه‌وه خواي گه‌وره
نيوه‌ی خوښ ده‌ويت.

(وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ): تاوانه‌کانيشان داده‌پوشيت و ده‌سريت‌ه‌وه.
(وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ): هر خواي گه‌وره‌يه که‌وا لي‌بورده‌و به‌زه‌يه.
(قُلْ): دووباره هر له‌ه‌مان باب‌ت به‌شيوه‌ی فرمان: پييان بلي نه‌ی محمدي
پېشه‌وا.

(أَطِيعُوا اللَّهَ) گوپرايه‌ل و راپه‌رينه‌ري فرماني خواي گه‌وره بن.
(وَالرُّسُولَ) وه‌ه‌روه‌ها له‌دواي فرماني خواي گه‌وره گوپرايه‌ل و راپه‌رينه‌ري
فرماني پېغه مېر(ﷺ).

(فَإِنْ تَوَلَّوْا) نه‌گ‌ر نيوه س‌ه‌رپيچي نه‌م فرمانانه‌ی خواي گه‌وره و پېغه مېرمان
بکه‌ن.

(قَالَ اللَّهُ) بزانی که‌وا خوی گه‌وره .

(لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ) به هیچ شیوه‌یه‌ك بیباوه‌پی خوشناوێت.

* * * * *

جاریکی تر به ووردی سه‌یری نایه‌ته‌که بکه:

((قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ

رَحِيمٌ (٣١) قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ))

له‌سه‌ره‌تادا به‌شیوه‌ی (الأمر) بابته‌که ده‌خاته‌پوو، وه به‌زه‌مین‌ه‌ی

گفتوگۆیه‌کی ژیرو نه‌رم ده‌فه‌رمووێت: نه‌گه‌ر نیوه، وه‌کو خۆتان ده‌لێن، خوی

گه‌وره‌تان خۆش ده‌وێت، واته په‌یره‌وی یاسای خوی گه‌وره ده‌که‌ن، چونکه

خوشه‌ویستی خۆ قه‌پێلك و رووی گه‌شی بێ ناوه‌رۆك نییه، وه‌رن شوین

پیغهمبه‌ر(ﷺ) بکه‌ون، له‌م رسته‌یه‌دا چیت دێته‌ بیر؟

(فَاتَّبِعُونِي)، سه‌یرکه، یه‌که‌م: پیتی (الفاو) که بۆ (العطف للتعقيب) دیت، واته

یه‌کسه‌رو له‌دوای یه‌كو به‌بێ ماوه، دووه‌م: (اتبع) واته وه‌رن یه‌کسه‌ر شوین

پیغهمبه‌ر(ﷺ) بکه‌وت، وه‌کو فه‌رمان (الأمر)، چیت دێته‌ بیر له‌گه‌ل وشه‌ی (اتبع)

شوین که‌وتن؟

واته ئاده‌میزاد هه‌ر هه‌موو که‌وتۆته کاروانی ژیان، واته چه‌ندان رێگای له‌پێشه،

وه چه‌ندان که‌س هه‌یه ئه‌و مافه به‌خۆی ده‌دات که شوینی بکه‌ون بۆ گه‌یه‌ن به

شادی ژیان و گه‌رانه‌وه‌ی کامه‌رانی بۆ ئاده‌میزاد، به‌لام ئا ئه‌وه خوی گه‌وره‌یه، ئا

ئه‌وه فه‌رمانه، ئا ئه‌وه چه‌قی قورنانی پیرۆزه، داوا ده‌کات: وه‌رن شوینکه‌وتووی

محمد(ﷺ) بکه‌ون، به‌ئێ ته‌نیا شوینکه‌وتووی محمدو به‌س(ﷺ)، هه‌ره‌مووتان

((فَاتَّبِعُونِي))، محمد خۆی بانگمان ده‌کات به‌لام به‌فه‌رمانی خۆی گه‌وره‌یه‌ نه‌م بانگ کردنه‌.

سه‌یه‌م: ده‌بێ لێهاتوو و ژیران بتوانن له‌ هه‌ررازو نشیوی ژیان، به‌راورد نێوان نه‌و رێبازه‌ پاکه‌ بکه‌ن که‌ محمد بۆی کردونه‌ دیاری له‌گه‌ل نه‌و رۆژه‌ ره‌شه‌ی که‌ بێباوه‌پان بۆ ئاده‌میزادبان هه‌ناوه‌، له‌روخان و توانه‌وه‌ی بانه‌ماکانی کۆمه‌لایه‌تی و ئابووری و رامیاری و کارگیری.

دیاره‌ هاوکیشه‌ که‌ به‌م شیوه‌یه‌ ده‌ست پێده‌کات، ((قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي)).

به‌لام له‌دوای نه‌وه‌ی که‌ خه‌لکان توانیان بینه‌ شوینکه‌وتوی محمد(ﷺ)، وه‌کو خۆی گه‌وره‌ بریاریداوه‌ که‌ رایبه‌رێتن، به‌لام له‌دوای نه‌وه‌ی که‌ بریاره‌ که‌ رایبه‌رێندراو بوونه‌ شوینکه‌وتوی محمد(ﷺ)، نه‌وه‌ چاوه‌نوار بووین که‌ وه‌کو له‌سه‌ره‌تای ئایه‌ته‌ که‌ بۆمانی خستۆته‌ روو: ((قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي))، نێمه‌ به‌پێی نه‌و بۆچوونه‌ کورت و لاوازو کزه‌ی هه‌مانه‌ چاوه‌نوار بووین که‌ خۆی گه‌وره‌ بیه‌رمووایه‌: (تَحِبُّونَ اللَّهَ) نه‌وه‌ خواتان خۆش ده‌وێت، واته‌ خۆشه‌وێستی خۆی گه‌وره‌تان جێبه‌جێ کرد که‌ دوای پێغه‌مبه‌رمان که‌وتن! چونکه‌ سه‌ره‌تایه‌ که‌ به‌دیار خستنی خۆشه‌وێستی خۆی گه‌وره‌ ده‌ستی پێگه‌ردوه‌، به‌لام نه‌وه‌ به‌زه‌یی خۆی گه‌وره‌یه‌و نه‌وه‌ زانیاری خۆی گه‌وره‌یه‌، نه‌م هاوکیشه‌ به‌شیوه‌یه‌ که‌ ته‌واو ده‌کات که‌ له‌ هه‌ر هه‌موو شیوه‌کانی بۆچوونی ئاده‌میزادو له‌هه‌ر هه‌موو بۆچوونی زانایانی پشته‌ پێغه‌مبه‌رمان (ادم) (ﷺ) و فریشته‌کان و له‌مه‌چێتره‌کان وردترو به‌ واتاتره‌، خۆی گه‌وره‌ نافه‌رمووێت: نه‌گه‌ر نێوه‌ خۆی گه‌وره‌تان خۆش ده‌وێت نه‌وه‌ شوینکه‌وتوی محمد بن دیاره‌ خواتان خۆش ده‌وێت، به‌لکو هاوکیشه‌ که‌

ئاوه‌ئوو ده‌کاته‌وه‌و ده‌فه‌رموویت: ((يُحِبُّكُمْ اللَّهُ)) واته‌ ئه‌گه‌ر ئێوه‌ ده‌لێن: خوای گه‌وره‌مان خۆش ده‌وێت ئه‌وه‌ شوینکه‌وتنی محمد بکه‌ون وه‌ ئه‌گه‌ر واتان کرد ئه‌وه‌ خوای گه‌وره‌ ئێوه‌ی خۆش ده‌وێت له‌به‌رامبه‌ر ئه‌وه‌ی که‌ خوای گه‌وره‌تان خۆش بووێت چونکه‌ ئێوه‌ بونه‌ شوینکه‌وتنوی محمد (ﷺ)، سبحان الله. به‌ئێ ئا ئه‌وه‌یه‌ پله‌ی محمد (ﷺ) له‌لایه‌ن خوای گه‌وره‌، سبحان الله.

ئا ئه‌وه‌یه‌ به‌ره‌می شوینکه‌وتنی محمد (ﷺ)، سبحان الله، ئا ئه‌مه‌یه‌ واتای خۆشه‌ويستنی خوای گه‌وره‌، سه‌برکه‌ خوای گه‌وره‌ چۆن خۆشه‌ويستی خۆی به‌ستۆته‌وه‌ به‌شوینکه‌وتنی محمد، واته‌ کاتێک ده‌لێی: من خوای گه‌وره‌م خۆش ده‌وێت، خوای گه‌وره‌ داوات لێده‌کات که‌ پێت بنێیه‌ جێی پێی محمد (ﷺ)، شوینکه‌وته‌ی ئه‌و بیت، ئه‌گه‌ر تۆ بویه‌ شوینکه‌وتی محمد، خوای گه‌وره‌ خۆی تۆی خۆشه‌وێت له‌جیاتێ ئه‌وه‌ی که‌ تۆ خوای گه‌وره‌ت خۆش بویت.

پاشان خوای گه‌وره‌ له‌ دوا‌ی ئه‌وه‌ی که‌ ده‌فه‌رموویت: من خۆشم ده‌وێت بابه‌تیکێ (فایلیکی) تری بۆ کرده‌وه‌ و قوناغیکێ تری خسته‌پوو: (وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ): ئاوانه‌کانیشی داده‌پۆشم و ره‌ش ده‌که‌مه‌وه‌، به‌لکو ئه‌و بابه‌تی دووه‌مه‌ به‌لای منه‌وه‌ سه‌ره‌تای خۆشه‌ويستی خوای گه‌وره‌ بۆ ئاده‌میزاد، که‌ داپۆشینێ ئاوانه‌کانیه‌تی، له‌کۆتایی ئایه‌ته‌که‌دا خوای گه‌وره‌ دوو ناوی جوانی خۆی ده‌خاته‌ به‌رچاو که‌ له‌گه‌ڵ ئاوه‌رۆکی ئایه‌ته‌که‌دا تێک ده‌که‌نه‌وه‌، به‌ئێ له‌کۆتایی ئایه‌ته‌که‌دا خوای گه‌وره‌ (الفاصله) ده‌فه‌رموویت: (وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ).

* * * * *

مافی خۆته‌ که‌ بپرسی: بۆچی له‌کۆتایی ئایه‌ته‌که‌دا، ئه‌م دوو ناوه‌ جوانه‌ مێناوه‌ (وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ)؟

وه هر وده ها بشزانه که خوی گه وره تاوانه کانتان داده پوښت و به زه ییه .

بۆ ئه م دوو ناوه جوانه (غفور، رحیم) و به س؟

چونکه هه موو بابه ته کان بانگ کردنی بیباوه رانه به تاییه تی خاچ په رستانی (نجران)، وه کاتیک ئه وانه گه رانه وه سه ر ریبازی راستی ژیان ئه وه پښو یستیان به نامه یه که هیه که بیانگات ی بۆ ئه وه ی بزائن که رابردووه ره شه که یان ره ش کراوه ته وه داهاتووشیان به ره و باوه شی جیهانی به زه یی و چاکه یه .

* * * * *

سه یری نایه تی دوی ئه م نایه ته بکه چۆن ته واو کیری یه کترن:

له دوی ئه وه ی که خوی گه وره خۆشهويستی خۆی به سته وه به شوینکه وتنی

محمد (ﷺ)، ده فه رمو ویت:

(قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ) ئه ی محمد پښیان رابگه ی نه: فه رمانی خوی گه وره جیه جی بکن وه فه رمانی محمد جیه جی بکن، له دوی یه کتر به بی وه ستان، ئه م پله به رزه بی هاوتایه گه وره ترین ریزه که خوی گه وره له محمدی ناوه، وه له دوی ئه م پله به رزه ترسیک ده خاته دل و هه ورانیک ده خاته بیر، که راسته وخۆ هه رک ی له شوینکه وتنی محمد دوا بکه ویت و هه رک ی فه رمانی محمد (ﷺ) دوا بخات ئه وه بیباوه په ؟!

((فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ))

واته: ئه گه ر یه کیک، سه یری پیتی (الفاء) بکه چۆن بۆ یه کسه ر (للتعقيب) بی دوا که وتن دیت، هه ر که سیک پستی له شوینکه وتنی محمد کرد، ئه وه خوی گه وره به بیباوه ری داناو وه خوی گه وره ش بیباوه ری خۆش ناویت، واته ئه گه ر له نایه تی پښه وه خوی گه وره ده فه رمو ویت:

واتە: خوای گەرە بە راستەوخۆ دەقەرمووێت: ئەوانەي که شوێنکەوتووی محمدن (ﷺ) من خۆشم دەوێن، وەهەرەها لەم ئایەتەدا بۆمان دوولا بۆوه که ئەوێ پشت لە پېغەمبەرمان بکات ئەوێ خوای گەرە خۆشی ناوێت و تاوانکارە، ئائەمە یە پلەي خۆشەويستی خۆشەويستان ئەي خوشک و برای موسلمان.

* * * * *

تابلوی سییه‌م

قورئان و زانست به‌لگهی پاکيته!

نه‌گه‌ر به‌وردی سه‌یری واتای نه‌م سیّ نایه‌ته بکه‌ین، له‌نزیکه‌وه ده‌بینین که
خوای‌گه‌وره به‌ چ شیوه‌یه‌ک په‌یامی پیغه‌مبه‌رمانی(ﷺ) خستوته‌پوو و له‌ چ
هیزیکي پته‌وی به‌ستوته‌وه:

((وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ (۲) إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ (۳) عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ))^(۱).

سه‌یرکه:

سویند به‌ قورئانی پیروژ که نامه‌یه‌که پرپه له زانست و زانیاری و ژیری، له‌دوای
نه‌وه‌ی که خوای‌گه‌وره سویند ده‌خوات به‌ قورئانی پیروژ، سویند خواردنیش
شیوه‌یه‌کی گفتوگو‌یه، وه‌کو ناگادارم به‌کار دیت بۆ دوو شت:

۱- نه‌گه‌ر به‌رامبه‌ره‌که‌ت تاوانیکت بخاته پال و توش به‌ویت پاکي خوت
بخه‌یه‌پوو نه‌وه سویند ده‌خوی به‌و شت گرنگانه‌ی که مایه‌ی گرنگینه.

۲- به‌کار دیت بۆ خستنه‌پووی نه‌و شتانه‌ی که گرنگن به‌رامبه‌ره‌که‌ت ناگادار
ده‌که‌یه‌وه له‌م گرنگیه‌ی که له‌وانه‌یه ناگاداری پله‌و ریزو نرخه‌کی نییه.

که‌واته چ له‌ خالی‌یه‌که‌م که لادانی تاوانه له‌سه‌ر که‌سی‌یه‌که‌م، چ له‌ خالی
دووه‌م که خستنه‌پووی نه‌و شته‌یه که لئی بی ناگاینه، نه‌وه ده‌بی بزاین بۆ خوای
گه‌وره هه‌یه، سویند به‌ دروست کراوه‌کانی خوی بخوات و وه سویند به‌ خوشی

بخوات، به‌لام بۆ موسلمانان ناریکه جگه له خوای گه‌وره سویند به هیچ شتیکی تر بخوات!

سویندی خوای گه‌وره به دروست کراوه‌کانی، وه‌کو:

((وَالْعَادِيَاتِ ضَبَّأً))^(۱)، ((وَالَّتَيْنِ وَالزَّيْتُونِ))^(۲)، ((لَعْمَرُكُ))^(۳).... بۆ سه‌رنج

راکشان و هۆشیار کردنه‌وه‌ی ئاده‌میزاده له نرخ و پله‌ی سویند پی خوراوه‌که.

جاریکی تر سه‌یری ئایه‌ته‌که بکه: ((وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ))، سه‌یرکه وشه‌ی (الحکیم)

بۆ گیانه‌به‌ر به‌کار دیت، وه وشه‌ی (ذات الحکمة) بۆ بیگیان به‌کار دیت، به‌لام

خوای گه‌وره ئهم قورئانه پیروژه‌ی به‌شیوه‌یه‌ک داناوه که به‌راسته‌وخو پیمان

ده‌لێت، چۆن نه‌ندامی هه‌ر گیانه‌به‌ریک نه‌گه‌ر نه‌مینیت جا به‌چ شیوه‌و هۆیه‌ک بیت

ئه‌وه ده‌بێته مایه‌ی به‌ربوونی خوین و تانه‌وه‌ی ئا به‌م شیوه‌یه‌ش قورئانی پیروژه،

ئه‌گه‌ر هه‌ر پیت و وشه‌یه‌کی لابدریت، واتا که‌ی نامینیت و له‌پله‌ی اعجاز که گیانی

قورئانی پیروژه داده‌به‌زیت؟!؟

چونکه قورئانی پیروژه به‌هه‌ردوو پێک هاته‌که‌ی: (داپشتن و اتا)ی اعجازه!

لادانی هه‌ر سه‌رو بۆرو ژیرو چوکه (الفتحة والضمّة والكسرة والشدّة) و پیتیک

رازی (الس) واتا و داپشتنه‌که‌ی قورئانی پیروژه ئاوه‌ژوو ده‌کات، بۆیه خوای گه‌وره

به (الحکیم)ی داناوه که له‌پله‌یه‌کی نۆر به‌رزه و شیوه‌یه‌کی ره‌وانبیزیه، وه

وشه‌ی (حکیم کیشه‌که‌ی فعیل)ه.

1- العاديات: ۱.

2- التين: ۱.

3- الحجر: ۷۲.

(إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ)، سه‌یركه یه‌كسه‌ر خوای گه‌وره روو له پیغه‌مبه‌رمان (ﷺ) ده‌كات (إِنَّكَ)، ئاگاداری كه رۆلی پیتی گوێگرتن (الكاف) چ توانایه‌ك به‌واتاكه ده‌دات، واته به پیتی دووپات بوونه‌وه و سووربوون له‌سه‌ر باب‌ه‌ته‌كه (التوكید) (أَنْ) وه به رووبه‌پوو بوونه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)!

به‌رده‌وامه خوای گه‌وره له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ر بۆیه ئهم جاره‌یان رۆلی ئایینه‌كه‌ی ده‌خاته‌پوو: (عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) واته: له‌سه‌ر رێبازیکی راست دای، ئا ئهم ئایینی ئیسلامه رێگای راستی ژیانه، نه‌گه‌ر زانایانی نه‌ندازیاری ده‌فه‌رموون، له‌ نێوان دوو خاڵدا ته‌نیا یه‌ك هێلی راست هه‌یه‌ یا نزیکترین ماوه له‌ نێوان دوو خاڵدا هێلیکی راسته (اقرب المسافة بين النقطتين خط المستقیم)، نه‌وه دڵنیا به‌ كه‌ خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: له‌ نێوان ئاده‌میزادو به‌خته‌وه‌ریه‌كه‌یدا ته‌نیا ئایینی ئیسلام هه‌یه‌ و به‌س، خۆ ده‌یان رێگا له‌ به‌ر ئاده‌میزاده بۆ گه‌یشتن (گوايه) به‌ به‌خته‌وه‌ری و شادی و ئاسوده‌یی:

((وَأَنْ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ))^(۱).

((اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أُولِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ))^(۲).

به‌لام ئهم کوێره رێگایانه وه‌كو له‌ به‌ر چاو دیاره، نه‌ك ته‌نیا هه‌ر میژوو بۆمان ده‌گێڕێته‌وه، چۆن ئاده‌میزادیا‌ن له‌خشته‌ برد له‌ نیوه‌ی رێگا هه‌ورازی (ایدن و

1- الانعام: ۱۰۲.

2- البقرة: ۲۵۷.

قەيرانى گەندەلى و نشىئوى كوشتن و كوڤرەرى ماسە سەرخشكەرەكان و خۇكوشتن و ويران و سوتان و داگىركردن.... ئادەمىزادى تۈندەو، بەلكو رۇزانە خۇمان لەناو لاپەرەكانى مېژودا دەسۈورپىنەو و خۇمان دىۋارى مېژوو بەرزەكەينەو و خۇمان دەزانىن كارۋانى ئادەمىزاد لەبەرامبەر ئەم ھەموو لەودە چەك و تەقەمەنيانە داو لەناو ئەم ھەموو قەيرانانەي كۆمەلايەتى و ئابۋورى و راميارىانە دا بەرەو كام ھەردىر دەچىت و كام نشىئوى ژيان چاۋەرپىانە ! ؟

((ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ))^(۱).

* * * * *

سەيركە خۋاي گەرە لەدۋاي ئەوەي كە سۈيىندى بە قورئانى پىرئۇزا خۋارد، بۇ ئەوەي كە ئاگادارمان بىكەتەو لە رىزۋ پەلى محمد (ﷺ) لە چ ئاستىكە وە راستەوخۇ بۇمان روون دەكەتەو دەيخاتەو: ئەگەر دەتانەوئىت بزانن پەيامى محمد (ﷺ) چۆنە ناوەرۆكەكەي چەند پتەو بەسۈودە بگەرپۆە بۇ واتاي قورئانى پىرئۇزا داپشتنى قورئانى پىرئۇزا، ھەر چەند وردى قورئانى پىرئۇزا روونەو بەلگە نەويستە ئەۋەندەش پەيامى محمد (ﷺ) بەلگە نەويستە پتەو.

واتە: ئەم قورئانە پىرئۇزا ھەرچەند پىرە لەواتا ھەرچەند وردە لايەنى داپشتنى و ھەرچەند ئادەمىزاد وەستاو لە توانا كەوت كە بتوانىت نامەيەكى وەكو ئەم قورئانە پىرئۇزا بەيئىن، ئەو ئەم ھەموو ماتە ووزانە بەلگەيەكى روونن لەسەر

په‌یامی محمد (ﷺ) که راسته و پیغمبره‌ی خوای گوره‌یه وه گوره‌ترین دیاری
خوای گوره‌ی بۆ ئاده‌میزاد هیناوه که ریگای راستی ژیانه.

* * * * *

خوای گوره له سووره‌تیکي تردا ده‌فه‌رموویت:

((وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ (۱) مَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ))^(۱).

واته: سویند به خامه (یا به پینووس) ده‌خۆم، وه سویند به و دیرانه‌ش (الخط،
السطر) ده‌خۆم که پینووس ده‌ینووسیت، وه له‌ئایه‌تی دووه‌مدا ده‌فه‌رموویت: تۆ
ئه‌ی محمد (ﷺ) به‌و چاکه و پله‌یه‌ی که بۆم ناردوی که له‌لایه‌ن خوای گوره‌وه
بۆت هاتوه، واته ئه‌و قورئانه‌ی که بۆم ناردوی نه‌بۆته مایه‌ی لی تیک چوون و
سه‌ر لیشیواویت تۆ شیت نه‌بوویت.

له‌به‌رامبه‌ر ئه‌م دوو ئایه‌ته‌ به‌سته‌و پیرت بخه‌کار، هه‌ستت جۆشده، سه‌یر که
چۆن خوای گوره به‌شیوه‌یه‌کی روون و راسته‌وخۆ نه‌ک به‌ خواناسان به‌لکو
به‌هه‌موو ئاده‌میزاد ده‌لێت:

تاوه‌کو بیر له‌ زانست و زانیاری بکه‌نه‌وه، تاوه‌کو زانست و زانیاریتان قوول و
چرو فراوانتر بیت، تاوه‌کو به‌ره‌می پینووس بکه‌ویت به‌ بازایی خویندنه‌وه‌ی
ئاده‌میزاد، ئه‌وه پتر بۆتان ده‌رده‌که‌ویت که ئه‌م پیغمبره (ﷺ) خاوه‌ن
نامه‌یه‌کی پته‌وه و په‌یامه‌که‌ی دووره له‌ ناته‌واوی و خۆشی به‌هۆی هاتنی ئه‌م
نامه‌یه‌ دووره له‌ نادروستی؟!

ننگر به‌وردی سه‌یری نه‌م نايه‌تانه بکه‌ين بۆمان دوولا ده‌بيته‌وه که چۆن خوای گه‌وره له‌م نايه‌ته‌دا راسته‌وخۆ پله‌ی محمد (ﷺ) به‌رز ده‌کاته‌وه، راسته‌وخۆ چۆن پله‌ی پيڻغه مبه‌رمان ده‌پاريزتت به‌توانای زانست و زانياری، راسته‌وخۆ پيښمان ده‌ليت زانست و زانياری تاکه به‌لگه‌يه که له‌سه‌ر پاکی نامه‌و په‌يامی محمد (ﷺ)!

جاريکی تر وهره‌وه سه‌ر نايه‌ته‌که:

((وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ (۱) مَا أَنْتَ بِنِعْمَةٍ رَّبِّكَ بِمَجْنُونٍ)).

سویند خواردن به‌ پيښووسو به‌ دي‌ره‌کانی نووسين:

ننگر له‌چه‌رخي نه‌نته‌رينيت (توری جالالوکه‌ی جيهانی: WWW) و عولمه‌و علمانی و ليک بوونه‌وه‌ی ناوک و کۆشکه هه‌ريره‌کان و... هتد، که سانيک له‌ هونه‌رو نووسه‌ران سویند بخوات به‌ پيښووس يا به‌ دي‌ره‌کانی نووسين نه‌وه شياوه‌و هه‌ر زۆربه‌مان به‌لامانه‌وه ساکاره‌و گونجاوه، به‌لام وهره خواره‌وه به‌ تاريخکستان و روڼاکستان میژوو، نه‌ک ۵۰۰ سال يا ۱۰۰۰ سال له‌مه‌ويه‌ر به‌لکو پتر له‌ ۱۴۰۰ سال له‌مه‌ويه‌ر، له‌شاريکدا که هه‌ر هه‌موو شاری (مکه‌ی رهنگين، ۵۰ نووسه‌ری ليته‌بووه‌و له‌ناوچه‌يه‌ک که له‌ ۲٪ يان نه‌يانزانويه چۆن پيښووس به‌کار به‌يښن، خوای گه‌ره ده‌فه‌رموويت:

((وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ (۱) مَا أَنْتَ بِنِعْمَةٍ رَّبِّكَ بِمَجْنُونٍ)).

لي‌ره‌دا بابوه‌ستين و سه‌يري لايه‌نيکی تری نايه‌ته‌که بکه‌ين:

که سویند ده‌خوات نه‌ باسی پيښووسی خواناسان ده‌کات! نه‌ باسی نه‌و (دي‌ين)انه‌ش ده‌کات که له‌بواری زانسته‌کانی قورشان و فه‌رموده‌يه! به‌لکو

بابه‌ته‌ک‌ه‌ی به به‌رفراوانی (المطلق) وەرگرتوو و ناماژ‌ه‌ی بۆ هیچ جوړه نووسین و ژانستیک نه‌کردو و.

که‌واته و‌ه‌کو له‌سپ‌ه‌ری ئایه‌ته‌که ده‌رده‌که‌و‌یت، خ‌و‌ای گ‌ه‌وره پ‌یمان ده‌فه‌رم‌و‌یت:

ئا ئ‌ه‌وه ب‌واره‌کانی ژانستی به‌ه‌موو ره‌نگه‌کانیان‌ه‌وه، ئا ئ‌ه‌وه به‌ره‌می خامه له‌سه‌رجه‌م باب‌ه‌ته‌کانی ژانست و‌یژ‌ه‌وه، ب‌ینن ب‌یخ‌نه به‌ر بیرو ب‌یک‌ه‌نه چ‌او‌یل‌که‌و سه‌یری ئ‌ه‌م پ‌یشه‌و‌ایه (ﷺ) و‌نامه‌ی ئ‌ه‌م پ‌یشه‌و‌ایه‌ی پ‌یک‌ه‌ین بزاینن له‌سه‌ر ریگ‌ای راستی ژیان‌ه‌ یا نا؟

((وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ (۱) مَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ)).

* * * * *

ب‌یرت ب‌خ‌ه‌کار، ئ‌اخ‌و له‌وات‌ای ئایه‌تی ئ‌ه‌م دوو سو‌ره‌تانه‌دا چ‌یت بۆ ده‌رکه‌وت؟

((وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ (۲) إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ (۲) عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ)).

((وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ (۱) مَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ)).

ه‌ستت به‌وه کرد که خ‌و‌ای گ‌ه‌وره له‌ ئایه‌ته‌کانی ئ‌ه‌م دوو سو‌ره‌ته‌دا ته‌ن‌یا له دوو سه‌رچ‌او‌ه‌دا ویستویه‌تی په‌یامی محمد (ﷺ) بن‌رخ‌ین‌یت، که قورئانی پیروژو ژان‌یاری و‌زانسته.

ه‌ستت به‌وه کرد که خ‌و‌ای گ‌ه‌وره له‌م ئایه‌تانه‌دا چ‌و‌ن رووبه‌پ‌و‌وی ب‌ب‌او‌ه‌پ‌ان ده‌ب‌یت‌ه‌وه و سو‌ین‌دی‌ان بۆ ده‌خ‌وات که ئ‌ه‌م محمده (ﷺ) له‌سه‌ر راستیه‌ وه گ‌ه‌وره‌ترین به‌لگ‌ه‌ش له‌م راستیه‌دا ئ‌ه‌م قورئانه پیروژه‌یه و ئ‌ه‌م داه‌ینانه‌ی بی‌ری ئ‌اده‌میزاده، تاوه‌کو ئ‌اده‌میزاد له‌ب‌واره‌کانی ژانستی ک‌یم‌یاو ف‌یزیاو زینده‌وه‌رزانی و می‌ژووبی و جوگ‌رافیا و یاسایی و پ‌زیشکی و دروستی و ک‌شتوک‌الی و ژم‌یریاری و...

تاوه‌کو موسلمانان و بیباوه‌ران به‌رامبه‌ر واتاو داپشتنی قورئانی پیروز بوه‌ستون له‌ئایه‌ته‌کانی بکولنه‌وه و توپژینه‌وه‌ی زانستیانه‌ی له‌سه‌ر بکه‌ن، نه‌وه بویان روون ده‌بیته‌وه که پیغه‌مبه‌رمان (ﷺ) خاوه‌نی په‌یامی ژبان، خاوه‌نی راسته‌ ریگای ژبان، به‌لای‌ ئایینی ئیسلام، ئایینی ژبان و ده‌ دوورکه‌وتنه‌وه‌ش له‌ پیغه‌مبه‌رمان و ئایینی ئیسلام دوورکه‌وتنه‌وه‌یه له‌به‌رژه‌وه‌ندی ئاده‌میزاد.

* * * * *

هیچ‌ نایه‌ته‌ یاد‌ته‌نیا یاری خوشه‌ویستان (ﷺ) (سلمان‌ی فارسی) (ﷺ) نه‌بیته‌ کات‌که‌ ته‌م‌نی ۶۰ سال‌ بوو و ۶۰ سالی‌ش موسلمان‌ بوو، کات‌که‌ هاته‌ شاری‌ شان‌ شاری، شاری‌ رووناک‌ که‌ره‌وه‌ی د‌لان (المدينة المنورة)، له‌دوای‌ نه‌وه‌ی که‌ هه‌والی‌ ریکی‌ ئایینی ئیسلامی‌ بیستبوو له‌ ئاوایی‌ و شاره‌کانی (شام‌) و زانستی‌ ته‌واوی‌ وه‌رگرتبوو له‌ باره‌ی‌ ئایینمان‌ و پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌گه‌ل‌ کاروانی‌ (المدينة) که‌وته‌ ریگا به‌مه‌به‌ستی ئیسلام‌ بوون و دیتنی‌ پیغه‌مبه‌ری‌ خوی‌ گه‌وره‌، وه‌ له‌ریگا له‌گه‌ل‌ کاروان‌ چیه‌کان که‌ هه‌ندیکیان‌ یارانی‌ پیغه‌مبه‌رمان‌ بوون، به‌دریژی‌ باسی‌ که‌ سایه‌تی‌ پیغه‌مبه‌رمانی‌ (ﷺ) بیستبوو و وه‌ پ‌یان‌ وتبوو که‌ محمد (ﷺ) نه‌و که‌ سایه‌تییه‌یه‌ که‌وا:

هه‌رده‌م‌ زه‌رده‌خه‌نه‌ی له‌سه‌ر لیوه‌کانه‌، هه‌رده‌م‌ هاوپ‌تی‌ هه‌ژاره‌کانه‌، هه‌رده‌م‌ خه‌لکان‌ گوی‌ له‌وته‌کانی‌ ده‌گرن، هه‌رده‌م‌ کاته‌کانی‌ بۆ‌ ریک‌خستنی‌ ریزی‌ کۆمه‌ل‌و چاره‌سه‌ری‌ گه‌روگرفت‌ی کۆمه‌له‌، که‌سانیکه‌ ب‌ی‌ فیزو ب‌ی‌ لاف‌، له‌گه‌ل‌ خه‌لکه‌ لیکی‌ ناکه‌یته‌وه‌ چ له‌ به‌رگو‌و چ له‌شیوه‌کانی‌ هه‌لسوکه‌وتی‌ ژبان‌ وه‌کو‌ رویشتن‌ بۆ‌ لای‌ نه‌خۆش‌ و هاتن‌ بۆ‌ مزگه‌وت‌ و سه‌ردانی‌ هاو‌پیران‌ و خواردن‌ و خواردنه‌وه‌، نیتر‌ ته‌م‌ هه‌موو‌ زانیاریانه‌ی له‌ بیردا‌ کۆب‌بووه‌ که‌ گه‌یشته‌ شاری‌ شان‌، شاری‌ مدینه‌ی

رەنگىن، ھەركە گە يىشتە چەقى بازار، رووى لە يەككە كردوو و فەرمووى تۆ
پىغەمبەرى خواى گەورەى، يارەكەى پىغەمبەر فەرمووى: نە خىر من ئەو (فلان)
يارەم، رووى لە پياويكى تر كردوو پىيووت تۆ پىغەمبەرى؟ فەرمووى: نە خىر من
ئەو يارەم، ئىتر تاگە يىشتە پىغەمبەر چەندان يارى پىغەمبەرمانى بە پىغەمبەر
(ﷺ) دانابوو!

چونكە نە پىرسىبوو پتر لە ۸ كەسى بە پىغەمبەر دانابوو لە شىئوھى گفتوگۆو
رووگەشى و جلو بەرگەو بى لافى، بۆيە ھۆنەرى كورد، (ملا محوى) لوتكە (ﷺ)،
ئەم روداوەى لە تەنيا يەك دىردا تواندۆتەو ھەو ھۆنيتەو بە بۆيەى پىتەكانى
تابلۆكەى رازندۆتەو ھەو دەفەرموويت:

لە نۆرى پىغەمبەرە ئەو ھەندى منعكس بوو بوون
غەرىبى تازە ھاتوو ھەيدىزانى پىغەمبەرستانە

* * * * *

يادی له دايك بوونی پيغه مبه رمان (دروودی خوی گه وره له سهر گیانی بیټ)

(محمد) بوو كهوا دنيای سهرانسهر شادو گوئشه ن كرد
(محمد) بوو كه ژيانی تاریکستانی رهوشه ن كرد
(محمد) بوو كه بانگی دا : دادو ناشتی برایشه تی
بوو به بوومه لهرزه ی کۆشکی چهوسانه ووه شایه تی
(محمد) بوو كهوا فهرمووی : (من مات ولم یغزوا)^(۱)
دهبی چهکی خهباتمان بی خهباتی مونمینی زیندوو

(محمد) بوو كه لای کوفری له پیشه هینایه دهر
بوو به پیشه وای راپه پین دژی کویله و دهر به دهر
نیمرو له یادی هاتنی ئهم رهحمهت و رابه ره
دنیا گه شاووه سهیرانه چهژنی ژيرو پهنج دهره
ناگری گرت شهوه زهنگی ریپازی ژيانی به شهه
بی كهس و برسی به تیكرا باغی هیوای هاته بهر

1- فهرمووده : بپوانه : (من مات ولم یغزوا ولم یحدث نفسه لغزو مات علی شعبه من نفاق) رواء مسلم.

پانايى مىژوو شاھىدە سەردەمى ئەم رەحمەتە
ژیرو زاناو ئىھاتوو تاجى شادى كرده سەر

بىژە پىرۇزە ئە گىشتى يادى رابەرى ژيان
يادى (امین) و (شەورۆيى) يادى ھاتنى قوران^(۱)
سەيرى رابردوووكە: ھەردەم ئاشكرايە ئاشكرا
ئىسلام نەزانى رامالى چىراى زانست پى كرا

گۈنگرە چۈن بە يەك ئاواز: داناو ژىرى زەمىن
دەئىن (مەھمەد) رەحمەتە^(۲) لە بۆگىشت گۆشەي زەمىن^(۳)

* * * * *

1- الاسراء: واتە شەورۆيى.

2- بىروانە ئايەتى: الانبياء: ۱۰۷.

3- نىكەي ھۆنراۋە، دىكتور سىد بىكر بەرزنجى: ۲۲.

(شاره‌دی بهرزنجه له روانگهی ملا بیخود)

(ملا بیخود) ^(۱) (ﷺ) هۆنهری خواناس له باره‌ی گوندی دیرین و دلگیری
(به‌رزنجه) ده‌فه‌رموویت:

گلی یاقووته تۆزی عه‌نبهری سارایه به‌رزنجه
گیای زمرووته به‌ردی گه‌وه‌ری یه‌کتایه به‌رزنجه
له‌لای کویر گهر بینای وه‌ك دۆزه‌خه نه‌مما له‌لای چاو ساغ
وه‌كو قه‌صرو قوصووری (جنه‌ الماوی) یه به‌رزنجه
مه‌گافی یادگاری شی‌ری یه‌زدان و (حسین) ه
زیاره‌ت گاهی ئالی حه‌ضره‌تی طاها یه به‌رزنجه
نه‌وه‌ك هه‌ر کانی‌اوی عه‌ینی شه‌هدو شیرو ته‌سنیمه
دره‌ختیشی له‌لای نه‌ربابی خۆی گووبایه به‌رزنجه
بلی رووی تی نه‌که‌ن ده‌جال و فیرعه‌ونی زه‌مان (بیخود)
که جه‌ولانگاهی شیخ عیسا و شیخ موسایه به‌رزنجه

*****

1- بره‌انه: دیوانی بیخود، کۆکردنه‌وه‌ی (محمدی ملا کریم)، بغداد، چاپخانه: سلمان الاعظمی،

ئەمەش تەنيا چەند دېرىكە لە ديوانى (صابرى) (ﷺ) لوتكى تەسەوف:

عالمى كرده جسد نوري حبيبى كرده روح

بۇيە وا ھەرماوہ ناخنكى بەسەد توفانى نوح

خوا بە قورئانى مويىنى افضالى ئەو ئەكا اثبات

كافيه شق القمر ميعراج و باقى موعجزات^(۱)

وہ لە مونراوہ يەكى تردا دەفەر موويت:-

- چاوى بازى تا بخويى ئايەتى (اين المير)

جان و دل بى ھەرر ئەبن وەك كۆترى بى بال و پەرر

خۆت ئەزانى بەندە يەكم بى گوناھو دەسەلات

يەنى چى چاوو بروت دائم ئەگەل من دىنە شەر

تا بە نوورى حوسنى تۇرۇناكە نەرزو ناسمان

ھەر وەكو توفان نەما ھەرقى مەيانى بەحر و بەرر

تۆلە سورەي زولزلە تى ھكرە نازارم مەدە

خەير و شەرر ئيفشا ئەبى سوچم نىە مىسقالە زەرر^(۲)

* * * * *

1- ديوانى صابرى (كەركوك/ گوندى شۆرجە ۱۸۸۱- كەركوك/ گوندى شۆرجە ۱۹۴۴) ن چاپى

يەكەم، كەركوك چاپخانەي شارەوانى، كۆكرىنەوہى شىخ ستار عبدالله بەرزنجى ۱۹۶۹/ز

۱۳۸۸/ك ۲۶۶۶: ۳۲.

2- ديوانى صابرى: ۷۷.

خه‌لیفه و بنه‌ماله‌ی شیخانی به‌رزنجه‌ی له‌دیدى شیخ ره‌زا (رضا)ی
تاله‌بانی (رحمه‌اللهه):

شیخ ره‌زای هۆنه‌ری ناودار که به‌ناویانگه به‌هۆنراوه‌ی داشۆرین (الهجو) مه‌رده‌م شاناز بووه به‌بنه‌ماله‌ی شیخ معروفى نۆدی و لیانی (رحمه‌اللهه) و پیرانى ته‌ریقه‌ت و پیرانى دادو زانست و برایه‌تى بۆیه ئه‌م دڵسۆزیه‌ی له‌ناو چه‌ند دێریکی ناسکی خنجیلانه‌دا توندۆته‌وه و توانیویه‌تى راسته‌وخۆ سنووری خوشه‌ویستی خۆی بۆ بنه‌ماله‌ی به‌رزنجیه‌کان دیاری بکات:

(ستایشی کاک ئه‌حمده‌ی شیخ)

مه‌ربووته^(١) حه‌یاتم به‌ سوله‌یمانی وو خاکی
خۆزگه‌م به‌ سه‌گی قاپیه‌که‌ی ئه‌حمده‌ی کاکی
ئه‌و قودره‌تى ساداته‌ که سوککانی سه‌ماوات
شه‌ریانه‌ ئه‌سه‌ر سه‌جده‌ ئه‌به‌ر مه‌رقه‌دی پاکی
ئه‌و مه‌رقه‌دی والایه‌ که وه‌ک عه‌رشى موعه‌للا

1- هۆنراوه‌که‌م وه‌کو خۆی نووسیه‌وه له‌باره‌ی داپشتن، وه‌کو من بزاتم شیخ ره‌زاو هۆنه‌رانی سه‌رده‌می ئه‌و وشه‌ی عه‌ره‌بیان هه‌ر به‌عربی نووسیه‌وه تکه‌ به‌ کوردی به‌لام چیم دیت له‌ دیوانه‌که‌ وام نووسیه‌!

مه‌حقوقه^(١) به‌زوواری مه‌له‌ك ده‌وری شوياكى^(٢)
بو‌ده‌ست و عه‌سا نازه‌كه‌كه‌ی داخه‌ ده‌روونم
قوربانی عه‌سای ده‌ستی ده‌بم سۆل و سىواكى
دنیا له‌ دووای هه‌زه‌تی شیخ زێر و زه‌به‌ر بى
وه‌ك تاجى كه‌ی و جامى جه‌م و به‌ختى زو‌حاكى
ده‌ره‌ق به‌هه‌فیدانى نه‌ده‌ب لازمه‌ زینه‌هار
قوربانی هه‌فیدانى ده‌بم بابى و داكى
به‌م حاله‌ په‌ریشه‌نه‌وه‌ باز نه‌شه‌ه‌دو بیلا‌ه
شعرت ته‌ره‌ب نه‌نگیزه‌ رها شاعیری چاكی^(٣)

* * * * *

1- وشه‌ی مه‌حقوقه‌ واته‌ محفوف واته‌ ده‌وری دراوه‌، به‌لام شوكر مصطفى به‌واتای محفوفی داناه‌وه‌:
(١٢١)، نه‌مه‌ وانیه‌.

2- هه‌رچه‌ندى كردم نه‌متوانی ده‌ست كاری شه‌واوه‌ زیاده‌ بكه‌م كه‌ له‌ وشه‌ی نوواری نووسراوه‌
چونكه‌ وه‌كو خۆی نووسراو بی‌ت باش‌تره‌.

3- بپوانه‌: دیوانی شیخ رها، ساغ كردنه‌وه‌ی شوكر مصطفى، هه‌ولێر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی
په‌روه‌رده‌، بلاوكراوه‌ی ئاراس، ٢٠٠٠ز، چاپ: یه‌كه‌م: ١٢٠-١٢١.

چه‌ند سه‌رچاوه‌یه‌ك له‌دواى قورنانی پیرۆزدا :

- ١- التعريفات، علي محمد الجرجاني، بيروت، ١٩٧٨م.
- ٢- الجامع الصحيح للإمام محمد بن إسماعيل البخاري، مع شرحه فتح الباري للحافظ ابن حجر العسقلاني، مط: السلفية- القاهرة- ط: ١، ١٣٨٠هـ.
- ٣- الجامع الصغير من حديث البشير النذير، السيوطي (٨٤٩هـ-٩١١هـ)، ط: ١.
- ٤- الجامع لأحكام القرآن، لأبي عبد الله محمد بن أحمد الأنصاري القرطبي، مط: دار الكتاب العربي لطباعة والنشر، القاهرة، ١٣٨٧هـ-١٩٦٧م (له‌بەر گرتنه‌وه‌ی چا: دار الكتب).
- ٥- دلائل الخيرات ابو عبد الله محمد الجزولي، الوسام، ١٩٨٢م، بغداد.
- ٦- ديوانى بێخود، بغداد، ج: ١، ١٩٧٠م.
- ٧- ديوانى محوى، هه: مامۆستا عبد الكريم مدرس و محمد مامۆستا عبد الكريم، بغداد، ج: ١، چا: كۆرى زانبارى كورد، ١٣٩٧ك.
- ٨- الشوقيات، احمد شوقي، ج: ١.
- ٩- صحيح البخاري، دار المعرفة، بيروت (صحيح البخاري بشرح الكرمانى، مصر، مط: البهية، ١٣٥٦هـ).
- ١٠- عمدة الحفاظ في تفسير اشرف الالفاظ، للسمين الحلبي، هه: محمد باسل، بيروت، دار الكتب العلمية، ١٩٩٦م.
- ١١- فروق اللغات، نور الدين الجزائري، هه: رضوان الداية، دمشق، ١٩٨٩م.
- ١٢- الفروق اللغوية، ابي هلال الحسن بن عبد الله سهل العسكري (-٤٠٠هـ)، هه: محمد باسل، ط: ٤، مط: دار الكتب العلمية، بيروت، ٢٠٠٦م.
- ١٣- المفردات ألفاظ القرآن، الراغب الاصفهاني، هه: صفوان داودي، دار القلم، بيروت، ١٩٩٢م.
- ١٤- نامه‌یه‌كی كراوه، سید بکر به‌رزنجی، هۆنراوه، ده‌ست نووس.
- ١٥- نرکه‌ی هۆنراوه، سید بکر به‌رزنجی، ج: ١، ١٤٢٧ك، هه‌ولێز.

* * * * *

چالاکییەکانی نووسەر

(سید بکر سید غریبی سیتاقان سید
فرج غەزایی به‌رزنجی) (هەولێر/ سیتاقان
١٩٥٦ز-^(١))

- له‌سالی ١٩٧٨ز خانگی
مامۆستایانی ته‌واو کردووه.

- له‌سالی ١٩٩١ز برۆنامەی
به‌کالۆریۆسی له‌زمانی عریی له‌کۆلیجی
په‌روه‌رده‌/ زانکۆی صلاح الدین وه‌رگرتووه.

- له‌سالی ١٩٩١ز برۆنامەی به‌کالۆریۆسی له‌زمانی عریی له‌کۆلیجی په‌روه‌رده‌/ ابن‌الرشد/
زانکۆی بغداد دووباره‌ وه‌رگرتووه.

- له‌سالی ١٩٩٦ز برۆنامەی ماسته‌ری له‌زانستی قورئانی (موازنة اسلوبية في القرآن الكريم)
له‌زانکۆی بغداد وه‌رگرتووه.

- له‌سالی ١٩٩٩ز برۆنامەی دکتۆرای له‌زانستی قورئانی پیرۆز (کتابة کتب المتشابهات
حتى القرن السابع الهجري اهدافها ومناهجها) له‌زانکۆی (دولة العربية/ بغداد) وه‌رگرتووه.

- له‌مزگه‌وتی الاعجاز ه‌ر له‌ ١٤١١ک، ٢٦٩١ک، (تاوه‌کو ئیستا ١٤٣٢ک) وتاری ه‌ینی
پیش که‌ش ده‌کات.

- چه‌ندان پیشانگاوه‌ کۆری له‌باره‌ی اعجازی قورئانی پیرۆز له‌ه‌ولێرو شاره‌ دیکانی
ده‌ورووبه‌ری ره‌وانبێژی پیشکه‌ش کردووه.

* * * * *

١- زۆر جار ئه‌م زانیاریانه‌ به‌ه‌ه‌له‌ بلاوده‌کرێته‌وه‌ به‌تایبه‌تی له‌ نووسینه‌کانی مصطفی نه‌ریمان.

له‌بلاوکراوه‌کانی دکتۆر سید بکر به‌رزنجی

- ۱- (پیتاسه‌که‌م)، هه‌ولێر، چ: ۱، چا: شاره‌وانی، ۱۳۹۷ک-۱۹۷۷ز.
- ۲- (له‌گه‌ل روانگهی وشه‌کانم)، چ: ۱، هه‌ولێر، ۱۴۰۴ک-۱۹۸۴ز.
- ۳- (خۆزگه‌ له‌ناو له‌ پتان ده‌بیوم)، چ: ۱، هه‌ولێر، ۱۴۱۰ک-۱۹۹۰ز.
- ۴- (نووستن فێری چیتان ده‌کات)، چ: ۱، هه‌ولێر، ۱۴۱۳ک-۱۹۹۴ز.
- ۵- (جیهانیکی وون)، چ: ۱، هه‌ولێر، ۱۳۹۸ک-۱۹۷۸ز.
- ۶- (گه‌وره‌ترین ده‌سه‌لات)، چ: ۱، هه‌ولێر، ۱۳۹۹ک-۱۹۷۹ز.
- ۷- (نزیکترین ده‌رمانخانه)، (زانستی قورئان)، چ: ۱، چا: الحوادپ، بغداد، ۱۴۰۲ک-۱۹۸۲ز.
- ۸- (به‌ری ئه‌م لافاوه‌ بگرن) ۱- ۷ به‌رگ، چ: ۱، هه‌ولێر، ۱۴۱۳ک-۱۹۹۳ز.
- ۹- (دیاری سه‌نگه‌ن)، هه‌ولێر، چ: ۱، ۱۴۱۴ک-۱۹۹۴ز.
- ۱۰- (موازنه‌ أسلویه فی القرآن الکریم)- نامهی ماسته‌ر، زانکۆی بغداد، چ: ۱، ۱۴۱۷ک-۱۹۹۷ز.
- ۱۱- (کتب المتشابهات أهدافها ومناهجها الى القرن السابع الهجري)، نامهی دکتۆراه له‌زانکۆی دولة عربیه (به‌یمانگای میژوو عربی بۆ خوێندنی بالا) له‌بغداد، چ: ۱، ۱۴۲۰ک-۱۹۹۹ز.
- وه‌ هه‌روه‌ها پڕۆژهی وه‌رگێران و رافه‌کردنی قورئانی پیرۆزی ده‌ست پێکرد به‌ناونیشانی (گیانی ژیان) (روح الحیاة) که له (۱۲۰) به‌رگ پێک هاتوه‌ وه‌ تائیسێتا ته‌نیا به‌رگی:
- ۱۲- (گیانی ژیان) (سورة الفاتحة)، به‌شی: ۱، هه‌ولێر، ۱۴۲۲ک (ده‌ست نووس).
- ۱۲- (گیانی ژیان) (سورة العنکبوت)، به‌شی: ۴۲، هه‌ولێر، چا: ماردین، چ: ۱، ۱۴۲۴ک.
- ۱۲- (گیانی ژیان) (سورة العصر)، به‌شی: ۱۰۶، هه‌ولێر، چا: الو، چ: ۱، ۱۴۲۵ک.
- ۱۳- (ئێوه‌ ده‌لێن چی)، هه‌ولێر، چ: ۱، ۱۴۱۳ک-۱۹۹۳ز.
- ۱۴- (أسرار الحروف فی القرآن الکریم)، (زانستی قورئان)، چ: ۱، چا: زانکۆی صلاح الدین، هه‌ولێر، ۱۴۲۰ک.
- ۱۵- (نرکه‌ی هۆنراوه‌)، چ: ۱، هه‌ولێر، ۲۰۰۴ز.

- ۱۶- (پانترین تۆر)، هه‌ولێر، چ: ۱، ۲۰۰۰ز.
- ۱۷- (ژیوه السنام الجهاد)، هه‌ولێر، چ: ۱، ۱۴۲۳ک.
- ۱۸- (الاسلام و الکورد)، هه‌ولێر، چ: ۱، ۱۴۲۶ک-۲۰۰۶ز-۲۷۰۵کو.
- ۱۹- (شیخ حسنی گله‌زهرده)، نووسینی: شیخ ستار، هه‌لسه‌نگاندن و ریکخستنی: دکتۆر سید بکر هه‌ولێر، چ: ۱، ۱۴۲ک-۲۰۰۷ز-۲۷۰۷کو.
- ۲۰- (شیخ محی الدینی که‌رکوک)، نووسینی: شیخ ستار، هه‌لسه‌نگاندن و ریکخستنی: دکتۆر سید بکر هه‌ولێر، ۱۴۲۸ چ: ۱، ک/ ۲۷۰۷ز-۲۷۰۷کو.
- ۲۱- وه‌لامی کورد (۱-۴) که‌ پتر له ۲۰۰۰ لاپه‌ره‌ی که‌وره، چ: ۱، هه‌ولێر، ۲۷۰۷کو-۱۴۲۸ک-۲۰۰۷ز.
- ۲۱- وه‌لامی کورد ۱-۲۰، بیروت چا: عالم المعرفة چ: ۲، ۱۴۳۲ک.
- ۲۱- شیخ اسماعیلی ولیانی، هه‌ولێر، چ: ۱، ۲۷۰۷کو-۱۴۲۸ک-۲۰۰۷ز.
- ۲۲- نامه‌یه‌کی کراوه، هۆنراوه (ده‌ست نووس).
- ۲۳- تاماوه‌ت ماوه‌ تۆ لێی دوور که‌وه، چ: ۱، هه‌ولێر، ۱۴۳۱ک.
- ۲۴- ئاسۆی سه‌لاوات و بی‌ ئاگاگان، هه‌ولێر، چ: ۱، ۱۴۳۰ک.
- ۲۴- ئاسۆی سه‌لاوات و بی‌ ئاگاگان، هه‌ولێر، چ: ۲، ۱۴۳۲ک.
- ۲۵- خوشه‌ویستی خوشه‌ویستان، هه‌ولێر، چ: ۱، چا: هیتای، ۱۴۲۸ک-۲۷۰۷کو- تیراژ: ۱۵۰۰ دانه، هه‌ولێر.
- ۲۵- خوشه‌ویستی خوشه‌ویستان، هه‌ولێر، چ: ۲، چا، ۱۴۳۲ک-۲۷۱۰کو- تیراژ: ۱۰۰۰ دانه، هه‌ولێر.
- پتر له ۱۲ ده‌ست نووسی ترم هه‌یه.

* * * * *

بۇ ئاڭادارى:

پتر لە شەش سالاھ خەرىكى دانانى بېلىۋىگرافىيەكى بەرھەم و ژيانى نووسەرانى كوردىن بەناونىشانى (الموسوعة وه لامي كورد) نووسىۋە و چاپى يەكەم (چوار بەرگ، ھەولپەر، ۱۴۳۰ك) و دووھ مان (بېست بەرگ، بېروت، ۱۴۳۲ك) بىلاۋىكىدۆتەۋە، كە لەماۋەى ۱۴۰۰ سالى رابردو ژيانى لە كوردستانى گەورە وە تائىستى پتر لە ۲۵۰۰ كەسايەتى نووسەرو ھۆنەرو سىياسەتەدارو رووناكېرو ھۆنەرو... ھتد نووسىۋە وە پتر لە ۷۰۰۰ پەرتۈوكى دەست نووس و چاپكرومان نووسىۋە بە پېنۋوسى كورد بە چ زمانىك بېت و لە چ شوپنىك بېت و لەسەر چ بابەتېك بېت گىرنگ زادەى بېرى كورد بېت و بەرھەمى بېرۆكەى كورد بېت (نامەكانى خويىندى بالاش لەم نووسىنانەن) بۆيە داۋا لە سەرچەم نووسەرو شاعىرو كوردىكى دلسۆز دەكەين كە يارمەتىمان بدەن بە رەۋانەكردنى ھەر زانىارىك ھەيە لەسەر نووسەرو ئاۋدارانى كورد جا چ كۆچيان كوردبېت يا لە ژيان مابەن وە ۋاچاكە زانىارىكەش ئەم خالانەى تىبابېت:-

۱- ئاۋو ئازناۋى نووسەر.

۲- مېژۋوى بوون و كۆچ كردنى ئەگەر نەمابوو.

۳- كوردتەك لە ژيانى و وىنەكەى ئەگەر ھەبوو.

۴- ئاۋى بەرھەمەكانى چاپ كراو و چاپ نەكراو و بىز بوو وە شوپنى بەرھەمەكانى ئەگەر دەست نووس بوو چ دەزگا يا پەرتۈوكخانەى مال.

۵- ژمارەى لاپەرھەكانى دەست نووس و چۆرى بابەتەك.

داۋاكارىن لەسەر ئاۋونىشانى ديارى كراو بۆمان رەۋان بكن، خۋاى گەورە پاداشتى چاكەكاران دەداتەۋە (ان شاء الله)

لە كۆتايىدا ھىوادارم ئەم نووسىنە سوود بەخش بېت.

ھىوادارم بېبەشمان نەكەن لە تېببىنى و سەرنجتان.

(ان شاء الله) لە چاپى سىيەم سەرچەم بۆچوون و تېببىنىەكانتان دەخەينەرۋو و داۋاكارىن خۋاى

گەورەش پاداشتى چاكەتان بداتەۋە چونكە نيازى گىشتان خزمەتى ئەم گەل و ئەم زمانە شىرىنە.

* * * * *

هه‌ئسه‌نگاندن

به‌ناوی خوا گه‌وره

السلام علیکم ورحمه‌ الله و برکاته

کاتێ سەیری پەرتووکی (خۆشه‌ويستی خۆشه‌ويستان)م کرد چاپی یەكەم، به‌چاکم زانی که ئەم نامە یە بنووسم و تێبینیەکانمی تێدا دیاری بکەم بۆ سید بکر: وه پتر له ۲۰ ساله نووسینه ئایینییه‌کان ده‌خوینمه‌وه وه پتر له ۲۰ سالیشه سید بکر ده‌ناسم وه‌کو نووسه‌رو هۆنه‌ر وه هۆنراوه‌و وتاره‌کانم بیستبوو. بۆیه ده‌مه‌وێت ئەم ملاحه‌زانه‌ی بۆ بنووسم بۆ سوودو به‌س نه‌ك نقدو رقه‌به‌ری: ناوی پەرتووکه‌که‌م به‌لاوه زۆر جوان بوو به‌پاستی ناوه‌که‌ی سه‌رنج راکیشه‌ر بوو.

نازانم -نیازم چاپی یەكەمه‌- بۆ ئەوه‌نده هه‌له‌ی چاپخانه تێدا بوو به‌تایبه‌تی هه‌موو هه‌له‌كان له‌لایه‌نی نووسینی عەربی و کوردی کۆمپیوتەر بوو و بۆ پێشی چاپ چاره‌نه‌کرا بوو ده‌تواندا به‌ماوه‌یه‌کی زۆر که‌م ئەم هه‌له‌ی هونه‌ریانه‌ روونه‌دات. ئەو کیتابه‌ له‌کاتیکی باش که‌وته بازار به‌تایبه‌تی له‌و کاته‌بوو که له‌ده‌وله‌ته‌کانی دانیمارک و ئەلمانیا له‌دزایه‌تی پېغه‌مبه‌رمان (ﷺ) ده‌کرێت و شتی خراپ بلۆ ببۆوه.

پەرتووکی بچوک پ‌روا تا زۆر گرنگه‌ به‌تایبه‌تی له‌و کاته‌ ئەم پەرتووکه‌ش به‌پاستی چه‌ند بچووک به‌لام پ‌روا تابه‌.

من زۆر سەيرى تەفسىرەكانى سىد بىر دەكەم نازانم لۆ ئىشارە بۆ مىصدىر
ناكات وا بزانم ھەر بە بۆچوونى خۆى ئەم تەفسىرانە دەكات ئەو ھەش خراپ نىيە
بەلام جارى واھەيە شتى نوئى دەلئى من سەرسامم لە بۆچوونەكانى سىد بىر.

خۆزگە كاك سىد ئەم نووسىنانەي بەزمانى عربى دەنووسى يا بىر ابايە ترجمە
چونكە من زۆر جار كە پەرتووكە بچووكەكانى زمانى عربى دەخوئىنمەو دەبينم
زانبارى تىدایە بەلام بەراستى ئەم پەرتووكانەي كوردى بەگشتى و سىد بەتايىبەتى،
شتى نوئى تىدایە، قەيدى چىيە ئەگەر ئىمەش شتى ئايىنى بەكىنە عربى يا زمانى
ترتاوہكو بزانن كوردىش لە مەبەستى ئىسلام گەيشتییە و كوردىش خۆى تواناى
شىكردەنەوہى ھەيە.

لەكۆتايىدا ھىوادارم سىد بىر سوود لە تىبىنى و قسەكانم وەرگرتىت و بىر لە
نووسىن بەزمانى عربى يا وەرگىزان بۆ زمانى عربى بكاتەوہ.

بىرات

ئاكار بەختيار عبدالله سورچى

ئەندازيار ھەولير

*****

پىرس^۷

لا پەرە	بابەت	ز
۵	پېشەكى دووھەم	۱
۶	پېشەكى يەكەم	۲
۱۰	تابلىۇ يەكەم: مەدەست لە خوا پەرستىن	۳
۳۲	تابلىۇ دووم: تەنيا شوين كەوتوانت خۇشەويستى خواي گەورەنە !	۴
۴۲	تابلىۇ سىيەم: قورئان و زانست بەلگەي پاكىتە !	۵
۵۷	چەند سەرچاوەيەك لە دواي قورئانى پىرۇزدا	۶
۵۸	چالاككېيەكانى نووسەر	۷
۵۹	لەبلاوكر اومكانى دكتور سيد بكر بەرزنجى	۸
۶۱	بۇ ناگادارى	۹
۶۲	ھەلسەنگانلەن لە لايەن: ئەندازيار ئاكار بەختيار سورچى	۱۰
۶۴	پىرس	۱۱

